

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ΄

Συνδρομή ἔτησια: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Δι συνδρομαὶ ἄρξονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἴνε ἑτήσιας. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς Λεωφ. Πανεπιστημίου 39.

26 Μαΐου 1885

Ο ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου δὲν εἶνε ἡ ἀνά-
λυσις τῶν ἔργων, οὐδὲ ἡ ἀπεικόνισις τῆς μεγαλο-
φυΐας τοῦ Βικτορος Οὐγκώ. Ὁ μέγας ποιητὴς
γινώσκειται παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς,
μετεφράσθη εἰς πάσας τὰς γλώσσας, ἐπέδρασεν
ἐπὶ πάσης φιλολογίας. Καθ' ὅλον τὸ ἡμισυ, καὶ
πλέον, τοῦ αἰῶνος καθ' ὃ ἐπλήρου τὴν Γαλλίαν
διὰ τῆς δόξης του, ἐπληροῦντο δι' αὐτὸν σελίδες,
βιβλία κατηρτίζοντο, ἐν οἷς διαδοχικῶς ἐγένετο
τὸ ἀντικείμενον κρίσεων καὶ κατακρίσεων, δι-
σταγμῶν καὶ παραινέσεων, θαυμασμοῦ καὶ ἀπο-
θεώσεων. Ἄντὶ τῆς συνοψίσεως πάντων τούτων
κρίνομεν ἤδη ἐπικαιρότερον νὰ παραμείνωμεν
μᾶλλον εἰς ἀπλὴν ἐπισκόπησιν τοῦ ἔργου του ὑπὸ
τὴν ἐποψίν τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ παρὰ τῷ
ἑλληνικῷ κοινῷ, τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιδράσεως αὐ-
τοῦ ἐπὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, καὶ τῆς
ἐπιδράσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς μεγαλο-
φυΐας του.

Ὁ Οὐγκώ εἶνε μετὰ τὸν Δουμᾶν ὁ μᾶλλον
γνωστός παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν Γάλλων συγγραφέων,
καὶ ὁ καταφανεστέρων ἀσκήσας ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν
πνευμάτων πολλῶν ἐκ τῶν νέων θεραπόντων τῶν
Μουσῶν. Καὶ ὅμως ὁ γάλλος ποιητὴς εἶν' ἐξ
ἐκείνων, οἵτινες ὑπὲρ πάντα ἄλλον δύνανται νὰ
παραπλανήσωσι τοὺς προσπαθοῦντας νὰ ἀπομι-
μηθῶσιν αὐτόν. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Βικτορος
Οὐγκώ ὑπῆρξεν ὁ κινδυνωδέστερος σκόπελος τῶν
τολμηρῶν θαλασσοπόρων τοῦ πνεύματος. Ἐπίσης
δυσχερεστάτη καθίσταται μετὰφρασις ἔργων καὶ
μάλιστα στίχων τοῦ Οὐγκώ, κατ' ἐξοχὴν ἐπι-
βαλλομένου καὶ θαμβοῦντος διὰ τοῦ σχήματος,
μεγάλου καλλιτέχνου τοῦ ῥυθμοῦ, τοῦ χρώματος,
τοῦ ἤχου, χαρισμάτων ἅτινα εἰμαρται συνήθως
νὰ διαφεύγῃσι παντὸς χρόνου καὶ πάσης ἀξίας
μεταφραστάς. Διὰ τοῦτο ἐνῷ παρ' ἡμῖν ἐγένετο
ἀπόπειρα συστηματικῶς μεταγλωττίσεως
ποιημάτων τοῦ Λαμαρτίνου, καὶ αὐτῶν τῶν
ἔργων τοῦ Μυσσέ, οἵτινες μεθ' ὅλον τὸ δαιμό-

νιον αὐτῶν δὲν παρουσιάζουσι τὰς τεχνικὰς δυσ-
χερείας τοῦ περιδόξου ἀντιζήλου των, καθ' ὃ
ποιηταὶ μᾶλλον ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ αἰσθηματι,
οὐδεμία τοιαύτη ἀπόπειρα ἐγένετο μεθερμηνεύ-
σεως τῶν ᾠδῶν τοῦ Οὐγκώ, εἰ μὴ τις ἄτακτος
τοιαύτη σποραδικῶς ἐργασία ἐνθεν κἀκεῖθεν ὑπὸ
διαφόρων ἐκ τῶν ἀπεράντων λειμῶνων τῆς μού-
σης αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν εὐθηνο-
τέρων καὶ ἤττον πολυτίμων ἀνθῶν μεταφύτευσις
εἰς τὸν ἡμέτερον πενιχρὸν λειμῶνα τῶν γραμμά-
των. Καὶ ὅμως ἐν ταῖς ᾠδαῖς αὐτοῦ ὁ Βικτωρ
Οὐγκώ εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐκεῖνος, καὶ ἐν ταῖς ᾠ-
δαῖς αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐκ τῆς
πολεμιστηρίου αἰγλῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Οὐγ ἤττον συγκομισθέντα ἐκ πάντων σχε-
δὸν τῶν λυρικῶν τόμων τοῦ Οὐγκώ, οἵτινες προ-
σεγγίζουσι τὴν εἰκοσάδα, εἶδον τὸ φῶς παρ' ἡ-
μῖν κατὰ περιόδους διάφορα ποιήματα, πο-
λυτρόπως μεθερμηνευμένα. Ἀμέσως ἄμα τῇ
συστάσει τοῦ νεαροῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου εἰσή-
λασεν ἐν αὐτῷ ὁ μόλις ἀναθάλλον τότε καὶ ἀκ-
μαῖος ῥωμαντισμὸς τῆς γαλλικῆς ποιήσεως, εὐ-
πρόσδεκτος γενόμενος παρὰ τῇ ἑλληνικῇ νεολαίᾳ,
ἣτις τεταλαιπωρημένη ἐκ τῶν μαχῶν ἐδίψα αἰ-
σθημάτων καὶ ποιήσεως, χάρις τῷ γοήτρῳ ἦν
ἐξήσκειν αἱ διδυμοὶ λύραι τῶν Σούττων. Καὶ ἄφ'
ἐνός μὲν εἰσήρχοντο εἰς τὴν πατρίδα, συμμιγνύ-
μενα μετὰ τῶν νικηφόρων σωμάτων τοῦ ἀγῶνος,
τὰ βουαρικὰ στρατεύματα, ἄφ' ἑτέρου δέ, ἀνα-
μειγμένοι μετὰ πρωτοτύπων τινῶν σατυρικῶν
στίχων καὶ ἀραιῶν ἔργων ἐμπνευσμένων ὄντως
ἐκ τῶν ἐθνικῶν κλεῶν, οἱ ῥεμβασμοί, τὰ θέματα,
οἱ τρόποι, τὰ ὄνειρα, αἱ ὀδύναι, αἱ νευροπάθειαι
τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Βαρθελεμῆ, τοῦ Βερανζέ-
ρου, τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Βύρωνος. Καὶ τὴν μὲν ἀντί-
θεσιν τῶν ξενотρόπων δορυφόρων τοῦ Ὀθωνος πρὸς
τοὺς ἡμετέρους ὀπλίτας κατανοοῦντες πάντες κα-
τέσκωπτον ἄλλ' ἀμφιβάλλομεν, ἂν ὑπῆρχον τότε
πολλοὶ διαγινώσκοντες τὸ ἀνάρμοστον τῶν αἰ-
σθημάτων ξένων λαῶν καὶ τῶν μεταρρυθμι-
στικῶν ἐκλάμψεων πρεσβυτικῶν φιλολογιῶν πρὸς
τὰ ἡμέτερα ἀπλοῖκά καὶ ὅλως ἰδιοφυῆ αἰ-
σθηματὰ καὶ φρονήματα καὶ τὰς ἀνάγκας
τῆς μόλις ἀναγεννωμένης ὑπὸ τὴν βρον-
τὴν τῆς πυρίτιδος καὶ τοὺς ἤχους τῶν κλεφτι-

κῶν ἁσμάτων ποιήσεως ἡμῶν. Οἱ τῆς κλασικῆς σχολῆς ἐν Γαλλίᾳ ματαίως ὑπερεμάχουν μετὰ πείσματος τοῦ ὠραίου κόσμου τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἀρχαιότητος, ὅστις μαρναθεὶς καὶ παρακμάσας ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ἐθρουματιζέτο καὶ ἐφυγαδεύετο ὑπὸ τοῦ πελέκεως καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ῥωμαντισμοῦ. Ἄλλ' οὐδεὶς εὐρίσκειτο τότε ἐν τῇ ἐλευθερᾷ Ἑλλάδι ὁ δυνάμενος νὰ σκεφθῆ περὶ φιλοξενίας, ἀναθερμάνσεως καὶ νέας ζωῆς τοῦ ἐπιτίμου φυγάδος ἐν τῷ πατρίῳ ἐδάφει... Ἡ γλῶσσα δὲ τοῦ κλέφτου ἐθεωρεῖτο χυδαία.

Δὲν ἐνθυμούμεθα κατὰ ποῖον ἀκριβῶς ἔτος ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ βασιλείου ἐξεδίδετο συλλογὴ τις ποιημάτων, λίαν δυσῆρετος σήμερον, γραφέντων ὑπὸ Νικολάου Σούτσου, ποιητοῦ ἀγνώστου σχεδὸν ἤδη παρὰ τῷ κοινῷ. Μεταξὺ τῶν ποιημάτων ἐκείνων, ἀτινα γεγραμμένα εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς, καὶ πλήρη ῥεμβασμῶν καὶ ἀπογοητεύσεων, εἶνε ἐπιτυχεῖς ἀπομιμήσεις ἐξ ἀναγνώσεων τῶν τότε ἀκμαζόντων ῥωμαντικῶν, εὐρίσκονται αἱ πρώται εἰς δεκαεξαυλλάβους παραφράσεις ὧδων τινῶν τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, ἐν αἷς ἡ περίφημος «Hier, la nuit d'été, κτλ.» τῶν ἁσμάτων τοῦ Λυκαυγοῦς, ἐν ἧ ὁ ποιητὴς ἐν ἄρπᾳ Δαβὶδ καὶ βιβλικῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐξυμνεῖ τὸν ἔρωτα. Ἐκτοτε μέχρι τῆς σήμερον μετεφράσθησαν κατὰ καιροῦς περιληφθέντα ἐν συλλογαῖς ἢ ἐν περιοδικοῖς ποιήματα τινα ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν, ἐκ τῶν Ἐνδομύχων φωτῶν, ἐκ τῶν Ὠδῶν καὶ αἰῶν, ἐκ τῶν Θεωριῶν, ἐκ τοῦ Θρόνου τῶν αἰῶνων, ἐκ τοῦ Τρομεροῦ ἔτους. Τὸ «Εἰς γυναικα» ἁσμάτιον τῶν Φθιροπωρινῶν φύλλων, μετεφράσθη παρὰ πολλῶν. Τὰ Φάσματα τῶν Ἀνατολικῶν μετῆνεγκον παρ' ἡμῖν ὁ Ἅγγελος Βλάχος καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς Πιράσχος. Τοῦ γνωστοτάτου ἐν τῷ Ρουὶ-Βλάς ἁσματος «A quoi bon entendre κλπ.» τρεῖς γινώσκωμεν μεταφραστάς, ἐλευθεριώτερον μὲν τὸν κ. Γ. Παράσχον, πιστοτέρους δὲ τοὺς κ. Α. Βλάχον καὶ Εὐγ. Ζαλοκώσταν. Τὰ ἐν τοῖς Στίχοις τοῦ κ. Βικέλα Ὀργανὰ εἶνε παράφρασις τῆς Μάμης τῶν Ὠδῶν. Ἡ ἐν τῇ Ἠαρδῶρῳ δημοσιευθεῖσα ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ Πατροκτόρου, ἐν ᾧ διήκει ἡ χορδὴ τοῦ φρικώδους καὶ καταπληκτικοῦ, εἶνε ἔργον τοῦ Περμενίδου. Ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλληνιστοῦ Wyndham μετηνέχθησαν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα δύο ποιήματα ἐκ τῶν Τιμαριῶν δημοσιευθέντα ἀνωμόμως πρὸ δεκαετίας ἐν τῷ «Παρθενῶνι» τῷ τότε ἐκδομένῳ, καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει. Μόνη δὲ μετάφρασις ὀλοκλήρου ποιητικοῦ τόμου τοῦ Οὐγκῶ εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ ἐν Σμύρῃ κ. Σολωμονίδου τοῦ μεγάλου ποιήματος Ὀρθησκίαι καὶ θρησκίαι, ἐκ τῶν ποιητικῶν προϊόντων τοῦ γήρατος αὐτοῦ.

Ἄπαντα τὰ δράματα τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ,

ἐκτὸς τοῦ Κρόμβελλ καὶ τοῦ μελοδράματος τῆς Ἑσμεράλδας εὐρίσκονται μεταφρασμένα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ. Αἱ πλείσται τούτων μετὰ σπουδῆς παρασκευασθεῖσαι δὲν ἔχουσι πολλὰς φιλολογικὰς ἀξιώσεις. Μόνον τρεῖς ὑπάρχουσιν ἐξ αὐτῶν ἔμμετροι καὶ πεφροντισμένοι, ἢ ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Παράσχου εἰς δεκαπενταυλλάβους ὁμοιοκαταληκτοὺς μετάφρασις τοῦ Ἑρνάνη, τῆς ὁποίας ἀποσπάσματα μόνον ἐγένοντο γνωστά, ἐκτὸς τῆς πεζῆς τοῦ Ραπτάρχου, ἢ τοῦ κ. Εὐγ. Ζαλοκώστα μετάφρασις τοῦ δράματος Ὁ βασιλεὺς διασκεδάσει, καὶ ἡ τοῦ Τορκουεμάδα ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ κ. Βουτυρᾶ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐδιδάχθησαν καὶ ἐξ Ἑλλήνων ἠθοποιῶν. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶχον ἀναβιβασθῆ ἐνταῦθα εἰς τὴν σκηνὴν ὑφ' ἐνὸς τῶν δραματικῶν θιάσων οἱ Βυργγράβοι. Γνωστὸν ὅτι οἱ Βυργγράβοι εἶνε τὸ ἥττον ἀπὸ τῆς Παρισινῆς σκηνῆς εὐδοκίμησαν δρᾶμα τοῦ ποιητοῦ, τὸ μᾶλλον δὲ παρέχον σκηνικὰς δυσχερείας ἐνεκα τῆς πληθῆος τῶν προσώπων καὶ τοῦ πολυτελοῦς διακόσμου. Καὶ ὅμως ἡ φιλοκαλία καὶ ἡ μετριοπροσῆνη τῶν ἠθοποιῶν ἐκ πάντων τοῦτο ἐξέλεξαν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἰδίας ἀξίας.

Ὡσαύτως καὶ ἀπὸ αὐτοσχεδίων ἐπαρχιακῶν θεάτρων ἠκούσθησαν πολλάκις ὑπὸ τοῦ καταπλησομένου, ἀλλὰ μὴ συγκινουμένου καὶ παραπλανουμένου κοινού, οἱ μεταφραστικοὶ καὶ πλήρεις παραδόξων ἀντιθέσεων ἥρωες τῶν Οὐγειῶν δραμάτων.

Κατὰ τὴν ὑπόφωνον σχεδὸν γνώμην τῆς κριτικῆς ἢ ἐν τῷ δράματι δύναμις τοῦ μεγάλου καινοτόμου ὑπολείπεται τῆς ἐν τῇ ᾧδῃ καὶ τῷ μυθιστορήματι. Τὰ δράματα αὐτοῦ θαμβοῦντα μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς, κηλοῦντα τὴν ἀκοήν, ἀφίνοσι ψυχρὰς τὰς καρδίας· διότι ἐλλείπει ἐξ αὐτῶν ὁ χαρακτήρ, ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος, τὸ ἀληθῶς δραματικόν. Αἰτία δὲ τῆς ἀπὸ σκηνῆς ἐνθουσιώδους ἐπιτυχίας αὐτῶν παρὰ τῇ γαλλικῇ νεότητι ἦσαν, καθ' ἃ διατείνεται εἰς τῶν κριτικωτέρων συγγραφέων, οὐχὶ αἱ σκηναὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἀπαράμιλλος τὴν λυρικότητα ποίησις. Ἐχόντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὰς ὠρχὰς μεταγλωττίσεις τῶν πλείστων, ἐν αἷς ἀπώλλυντο τὰ γόητρα τοῦ λυρισμοῦ ἐκείνου, τὴν πενιχρότητα τῶν ἡμετέρων σκηνῶν, ἐφ' ὧν ἐγελοιογραφεῖτο ἡ ἀλλαγὴ ἐκθαμβοῦσα ὕλική μεγαλοπρεπεία, τὴν ἄγνοιαν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ τὸ ἀπαράσκευον τοῦ κοινού πρὸς τοιαῦτα πάντη ἐκφυλλὰ καὶ ὑπ' οὐδέμιαν φιλολογικῆς ἢ ἑτέρας ἀνάγκης ὑποδεικνύμενα θεάματα, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν πόσον ὀλίγη εἶνε ἡ ἐξ αὐτῶν παραγομένη καλλιτεχνικὴ τέρψις, πόσον ἀμφίβολος ἡ ἠθικὴ ὠφέλεια, καὶ πόσον τερατωδῶς διαστρέφονται ἐκ τούτων ἡ φιλοκαλία, τὸ φρόνημα, ἡ ἐννοια τοῦ θεάτρου παρὰ τῷ πνεύματι τοῦ πτωχοῦ ἑλλήνος ἀκροατοῦ.

Ἄλλὰ κυρίως τὴν ὑψίστην δημοτικότητα τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ ἐν Ἑλλάδι ἀποτελοῦσιν οἱ Ἄθλιοι. Τὸ ῥηθὲν παρ' αὐτοῦ τοῦ Οὐγκῶ ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀθλίων ἐξέφρασε τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὰς ἀτυχίας πάντων τῶν λαῶν ἐξηγεῖ ἴσως τὸν παγκόσμιον ἐνθουσιασμόν τὸν παρ' ἡμῖν διὰ μεταφράσεων ἀπὸ Χάρ τοῦ Ἰσλαρδοῦ μέχρι τοῦ 93, τοῦ τελευταίου αὐτοῦ μυθιστορήματος, εἶδομεν δ' ἐναλλαξὶ μεταγλωττιζόμενα τὸν Βουκ-Ζαργάλ, Κλαῦδιον τὸν Πέρητα, τὰς Τελευταίας Ἡμέρας καταδίκου, κοινωνικὴν μελέτην, τοὺς Ἐργάτας τῆς Θαλάσσης, μέρος τι τοῦ Γελῶτος ἀνθρώπου, καὶ τὴν Παραγίαν τῶν Παρισίων. Τῆς τελευταίας ἢ μετάφρασις ὑπὸ τοῦ ἡμιμήστου ποιητοῦ Καρρασοῦσα, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὸ 1865, εἶνε ἀνταξία τοῦ πρωτοτύπου, ἐνὸς ἐκ τῶν ὠραιότερων ἔργων τοῦ διδασκάλου, τελειότερου καὶ αὐτῶν τῶν Ἄθλιων κατὰ τὴν ἐνόητα καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν διάπλασιν, ἀλλὰ ἐλαττωμένου αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιβολήν, τὴν ζῶην καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλὰ τίς ἀγνοεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σκυλίση μετάφρασιν τῶν Ἄθλιων; Τίνος καρδίαν δὲν συνεκίνησε τὸ εἰδύλλιον τοῦ Μαρίου καὶ τῆς Τιτίκας, τίνος καρδίαν δὲν συνέτριψε τὸ ὑψηλὸν μαρτύριον τοῦ Ἀγιάνη, τίνος πνεῦμα δὲν κατέπληξεν ἡ εἰκὼν τῆς ἐν Βατερλώ μάχης, τίνος ψυχὴν δὲν ἐνθουσίασεν ὁ ἠρωϊσμός τοῦ Ἐνζολορᾶ καὶ τῶν συντρόφων του; Καὶ ὁ νέος καὶ ἡ κόρη καὶ ὁ μεσήλιξ καὶ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ λόγιος καὶ ὁ ἐργάτης, πάντα ἡλικία καὶ πάσα τάξις, εὐρίσκουσιν ἐντὸς τῶν σελίδων ἐκείνων τὴν αἰωνίαν αὐτῶν ἱστορίαν, ἣτις συγκινεῖ βαθύτατα.

Περιφανὲς δὲ τεκμήριον τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν ἐνεποίησε παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ εἶνε τὸ ἐκτακτὸν διὰ τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν φαινόμενον τῶν ἐπτὰ ἐκδόσεων τῶν Ἄθλιων ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1864 ἐμφανίσεως αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν αἱ δύο ἐκδόσεις περιέχονται εἰς ἐπιφυλλίδας τῆς Τεργεστίας Ἡμέρας καὶ τῶν Νέων Ἰδεῶν. Ἡ τελευταία ἐκδοσις τῶν Ἄθλιων χρονολογεῖται ἀπὸ δύο τριῶν ἐτῶν, ἀνάρπαστος τότε γενομένη καὶ πυρετώδεις εὐρούσα ἀναγνώστας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνθυμούμεθα ὅτι θερινὴν τινα ἐσπέραν ἐν ἀποκέντρῳ καφενειῷ τῶν Ἀθηνῶν παρεστήμεν ἄφρωνι ἀκροαταὶ περιεργότατης συνδιλέξεως: τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου ἀπῆρτιζον γρηαίως τις ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου, νέος τις σπουδαστής, εἰς μικρὸς ἐμπορος καὶ ὁ καφεπωλῆς· πάντες οὗτοι, οἱ μὲν προσφάτως ἀναγνόντες, οἱ δὲ ἀναγινώσκοντες ἐτι τοὺς Ἄθλιους, ἀνεκόνουν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντυπώσεις των, ἀναπαρίσταν τὰς σκηνὰς, καὶ ἀνέλεγον τοὺς ἥρωας αὐτῶν, ἕκαστος κατὰ τὸν οἶ-

κιώτερον αὐτῷ τρόπον καὶ μᾶλλον ἀναλογούντα πρὸς τὴν θέσιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ· ὁ καφεπωλῆς ἐξεχύνετο εἰς χυδαίας ἐπιφωνήσεις θαυμασμοῦ, ὁ ἔμπορος ἐζήτει διασαφήσεις περὶ σκοτεινῶν τινῶν μερῶν, ὡς περὶ ἀνεκκαθαρίστων λογαριασμῶν, ὁ ὑπάλληλος ὑπέβαλλε τὰς παρατηρήσεις του ἐν τῇ ἐπιμελετημένῃ γλώσσῃ τῶν δημοσίων ἐγγράφων, καὶ ἀπεφαίνετο περὶ Οὐγκῶ μὲθ' οἴου σεβασμοῦ περὶ τοῦ ἐξοχωτάτου προϊσταμένου αὐτοῦ, ὁ δὲ σπουδαστής ὠμίλει ἐπὶ τὸ ἀκαθημαϊκώτερον, καὶ ἔλυε τὰς ἀναφωρούμενας ἀπορίας ἢ το la haute critique, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ γαλλίζοντες. Παρ' αὐτοὺς εἰς ὑπέρτης τοῦ καφενειοῦ καὶ ἑτεροὶ τινες θαμῶνες ἴσταντο κεινηνότες, ἀκούοντες καὶ ἀποθαυμάζοντες. Πάντες οὗτοι ἀντεπροσώπευον τὴν στιγμήν ἐκείνην τὸ εὐρύ καὶ ποικίλον σύνολον τῶν ἑλλήνων ἀναγνώστων τῆς κοινωνικῆς ἐποποιίας τῶν Ἄθλιων.

Ὡς ἠνωτέρω εἶπομεν, ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον παραπλανώντων τοὺς τολμῶντας ν' ἀνερίζωσιν εἰς αὐτόν. Οὐδεὶς δύναται ἀτιμωρητῆ νὰ προσπελάσῃ τὰς Σειρήνας. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ ἐν Γαλλίᾳ καθ' ἣν γενεὰ ὅλη ποιητῶν καὶ φιλολόγων, μετὰ τὴν εὐτυχῆ καὶ νικηφόρον γενεάν τοῦ 1830, περιστοιχίσασα τὸν μέγαν διδάσκαλον, διέφθειρε καὶ ἐγελοιοποίησε καὶ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω κατήγαγε τὸν ῥωμαντισμόν· ὅτι παρὰ τῷ διδασκάλῳ ἦτο πρωτοτυπία καὶ δύναμις κατέστη παρ' αὐτοῖς ἀκολασία καὶ ἐπιτήδευσις. Καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ διαφόρους περιόδους ἀνεφάνθησαν κρούσματα τῆς νόσου ταύτης, ἣτις δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἔχῃ ἐπικινδυνωδέστερον καὶ γελοιώτερον χαρακτήρα, ἐνεκα τῶν διαφορῶν τοῦ τόπου, τῆς γλώσσης καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς, τῆς ἰδιοσυγκρασίας, τῶν ἠθικῶν παραδόσεων καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς μόλις μορφουμένης φιλολογίας ἡμῶν. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἠδύνατό τις πολλὰ σαφέστερον καὶ ἀκριβέστερον νὰ διαλάβῃ, ἂν ἐπήρκαυον πρὸς τοῦτο τὰ ὄρια τοῦ παρόντος ἄρθρου. Ἐκ τῶν ποιητῶν ἡμῶν ὁ μᾶλλον προσοικειωθείς τῇ τέχνῃ τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ εἶνε, ὡς γνωστόν, ὁ Βαλαωρίτης, ἀλλὰ καὶ ὁ μόνος ἴσως κατορθώσας νὰ ἐνωτισθῇ τοῦ ἁσματος τῶν Σειρήνων, διασωθεὶς μὲν, ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς, ἀλλὰ διὰ μικρὰς τινος ἀπωλείας βάρους ἐκ τῆς φιλολογικῆς ἀξίας του. Ὁ Βαλαωρίτης κατεῖχε τὴν δύναμιν τοῦ εὐφυῶς προσοικειοῦσθαι τὰ ἄξια καὶ δυνατὰ μιμήσεως στοιχεῖα, καὶ τοῦ περιβάλλειν ὀθνεῖας ἐπιδράσεις δι' ἠθικωτάτου μανθῶου. Καὶ πάλιν εἶνε ὑπέρτερος, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ κ. Ροῦδου, ὅταν τῆς ρωμαντικότητος τοῦ Εὐρωπαϊοῦ ὑπερισχύῃ παρ' αὐτῷ ἡ ἐμφυτος τῷ Ἑλληνι πλαστικότης. Ἐνταῦθα δὲ ὄντος τοῦ λόγου δὲν εἶνε ἄσκοπον νὰ προσθέσωμεν τινα περὶ τῆς μήπω ἐπαρκῶς παρατηρηθείσης σχέσεως τῶν Μνημο-

σύνων του Ἑλληνοφραψιδου προς τα Ἀνατολικὰ του Γαλάτου Βάρδου. Αναδιφώντας ἐσχάτως τὰς σελίδας τῶν τελευταίων τούτων ἀνεμνήσθημεν ἄκοντες εἰς ὠρισμένα ποιήματα καὶ στροφὰς αὐτῶν ὠρισμένα τῶν Μνημοσύνων ἔσματα ἢ συγγένεια αὐτὴ ἐκδηλοῦται ἄλλοτε μὲν σαφέστερον, ἄλλοτε δὲ μόλις ὑποδηλοῦται εἰς τὸν προσεκτικὸν παρατηρητὴν. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τοῦ Λευκαδίου ποιητοῦ ἡ ἀνεξαρτησία, καὶ τοῦ μεγάλου ψάλτου τὸ ἀπαρθίαστον, οὐδὲν ἐκ τούτου θίγονται. Οὕτως ἡ πέμπτη στροφή τοῦ *Λερβίση* ἐν τοῖς *Ἀνατολικαῖς* φαίνεται ὅτι ἐνέπνευσε τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ *Θανάση Βάγια*, ἐν ᾧ ἐξικονίζεται ἡ τῶν νεκρῶν ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ὁ *Βράχος* καὶ τὸ κῆμα τοῦ Βαλαωρίτου νομίζετε ὅτι περιέχει τῆς συλλήψεως αὐτοῦ τὸ σπέρμα ἐν τῷ ἐπομένῳ τῷ *Λερβίση* ἔσματι. Τὸ *γρούριον*. Ἡ *Κατάρη* ἐνθυμίζει τὴν ἀρχὴν τοῦ *Κατοατζάνη*, καὶ ὁ ἵππος ὁ φέρων τὸν Μαζέππαν, τὸ ἄτι τῆς *Φυγῆς*, τὸ σῶζον τὸν Ἀλῆ Πασᾶ. Ἀκόμη καὶ ἡ *Αἰχμάλωτος*, εἰ καὶ ἐντελὴς ἀνομοία, παρουσιάζει ἀκουσίως εἰς τὸ πνεῦμα τὴν *Σκλάβαν*. Καὶ τέλος, ὅπως φανῆ ἐντελεστερά ἡ περίεργος αὐτὴ σχέση, ἡ ἀποθαμμένη κόρη τοῦ παθητικοῦ *Ψυχοσαβάτου* ἐν μέσῳ τῶν ἀρειμανίων ἡρώων καὶ τῶν μεγάλων εἰκόνων τῶν ἄλλων ἔσμάτων κατέχει ὡς θέσιν ἐν μέσῳ τῶν εἰκόνων καὶ ἡρώων τῶν Ἀνατολικῶν ἢ νέα Ἰσπανία τῶν *Φασμάτων*.

ὑπολείπεται ἤδη, ἀναστρέφοντες τὸ θέμα, νὰ διαλάβωμεν συντομωτά τινα περὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἔσχεν ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, ἡ αἰωνία πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ λατρείας παρὰ παντὸς χρόνου τοῖς ποιηταῖς. Εἴκοσι καὶ δύο μόλις ἔτων, ἀποχαιρετίζων ὁ νέος Βίκτωρ τὸν Βύρων, ἀποθανόντα ἐν Μεσολογγίῳ, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἄλλοις: « Ἰδίως ἡμεῖς βαθεῖαν εὐγνωτοσύνην χρεωστοῦμεν εἰς τὸν Βύρωνα, διότι ἀπέδειξεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι οἱ ποιηταὶ τῆς νέας σχολῆς, ἂν δὲν λατρεύωσι πλέον τοὺς Θεοὺς τῆς ἰθικῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀείποτε ὅμως θαυμαζοῦσι τοὺς ἥρωας αὐτῆς, καὶ ἂν ἀπέστησαν τοῦ Ὀλύμπου, οὐδέ οὐτ' ἐγκατέλιπον τὰς Θεομοπύλας ». Ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ συνοψίζεται εἰς τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστῶν τῆς τότε μετὰ τῆς ἀνατολῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος συνανατελλούσης νέας ποιήσεως τῶν Βερανζέ καὶ τῶν Δελαβίν, τῶν Λαμκρτινῶν καὶ τῶν Οὐγκώ. Οἱ νέοι αἰρεσιάρχαι καταρτίσαντες ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὰς κλασικὰς θεότητας καὶ πάντας τοὺς ἐξ αὐτῶν κανόνες ἐν τε τῇ μορφῇ καὶ τῇ οὐσίᾳ τῆς τέχνης, καθίδρυσαν τὴν λατρείαν τῶν πρωτακούστων ἡρώων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἄντι

τῶν ἀποσβεσθέντων ὀνομάτων τοῦ Ἀρεως, τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Κάλχα, τῶν Μουσῶν, τῶν ἡμιθέων, καὶ τῆς Δωδώνης καὶ τῶν Δελφῶν, ἐπλήρωσαν τοὺς στίχους τῶν διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Βότσαρη, τοῦ Κίτσου, τοῦ Ἰωσήφ, τῶν Σουλκωτιστῶν, τῶν κλεφτῶν, καὶ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῶν Ψαρρῶν. Ὁ ὑψηλότερον καὶ περιφανέστερον ἀντηχήσας ἐπὶ τῆς λύρας αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας πατρίδος τοὺς θριάμβους καὶ τὰς νίκας, τὰς σφαγὰς καὶ τὰ μαρτύρια, τίς ἄλλος εἶνε ἢ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, Ὁμηρος, οὐτινος ὁ Ζεὺς ὀνομάζεται Κανάρης, κρατῶν ἀντὶ σκῆπτρου πυρσόν; Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα ἔσμάτων τῶν Ἀνατολικῶν πλειότερα τῶν δέκα σπινθηροβολοῦσι καὶ ὠραίζονται ἐκ τοῦ κατὰ Τούρκων μίσους, ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς ἥρωας θαυμασμοῦ, ἐκ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὰς ἑλληνίδας, ἐκ τοῦ πόθου τῶν ἑλληνικῶν ὀριζόντων καὶ τοπειῶν. Ἐν μέσῳ μεθύοντος κόσμου, πλήρους ἀρμονικῶν ψιθύρων καὶ βαθέων ἀπόψεων, ἀπροσδοκῆτων ρυθμῶν καὶ ἀδαμαντίνων λάμψεων, παρίστανται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἑλληνο ἀναγνώστου, ὀλίγον ἀυθαιρέτως ἐνίοτε πλαττόμενοι καὶ λίαν ποιητικοί, θαμβοῦντες τὰς αἰσθησεις μόνον τοῦ ξένου, ἀλλὰ τοῦ ἑλληνο καὶ τὴν καρδίαν συγκινούντες οἱ Κανάρη καὶ οἱ Βοτσάρη, οἱ Ἰωσήφ καὶ οἱ Μάγερ, ὁ Ἰβραήμης καὶ ὁ Ἀλῆς, ἡ ἐρωμένη τοῦ Κλέφτου καὶ ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ Χίος καὶ ἡ Σμύρνη.

« Εἰς τὴν Ἑλλάδα! εἰς τὴν Ἑλλάδα!... Χαίρετε, σεῖς ὅλοι! πρέπει νὰ φύγω! Μετὰ τὸ αἶμα τῶν ἡρώων ἄς ρεύσῃ τέλος τὸ χυδαῖον αἶμα τῶν θηρίων! ὦ φίλοι μου, εἰς τὴν Ἑλλάδα! ἐκδικήσεις! ἐλευθερία! δότε μοι τὸ ξίφος, ἐτοιμάσατε τὸν ἵππον μου! Ἀγῶμεν! Φαθιέρε, ὀδήγει μασ, ὡς ἡγεμῶν εἰς τὰς μάχας... » Ἄλλ' ὁ εἰκοσιπενταετής Τυρταῖος, ὁ τοιαύτην φωνὴν ἀνατείνων κατὰ τὸ 1827 αἶρεται, ἀλλὰ δὲν σύρεται ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του ὁ Μαζέππας κατορθεῖ νὰ χαλιναγωγήσῃ τὸν ἀκατάσχετον ἵππον του. Ὁ ποιητὴς δὲν θὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰ μὴ ἐπὶ τῶν περυγῶν τῆς φαντασίας του. Οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδία τὸν κρατοῦσι πλησίον των. Ἐχει μεγάλην ἀποστολὴν νὰ ἐκπληρώσῃ παρ' αὐτοῖς καὶ παρ' ἀπάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι. Μετὰ ἐξήκοντα περίπου ἔτων πάροδον ἀπὸ τοῦ πληκτροῦ τῆς ἀκοιμήτου λύρας τοῦ ἡ αὐτὴ θεσπέσια κραυγὴ ἀναδίδεται: *Εἰς τὴν Ἑλλάδα!* Οὕτως ἐπιγράφεται τὸ ὠραιότερον ἴσως ἔσμα ἐν τῷ τελευταίῳ τόμῳ *Τοῦ Θρόλου τῶν αἰώνων*. Ὁ γαλλῆνος πρεσβύτερος τοῦ 1883 δὲν εἶνε πλέον ὁ πολεμικὸς νεανίας τοῦ 1827· ἀλλ' ἐπαναβλέπων τὸ ἔσχατον ἤδη διὰ τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν τὴν Ἑλλάδα τοῦ ιδεώδους του, αἶρεται ὑπεράνω πάσης ἡλικίας, ἐπανευρίσκων τοὺς γλυκυτάτους φθόγγους τῆς νεότητος,

τὴν θειοτάτην γλῶσσαν τοῦ ἔρωτος, καὶ προσκαλῶν τὴν ἐρωμένην του ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅχι πλέον τῆς τῶν παλληκαριῶν, τῆς πυρίτιδος καὶ τοῦ Κανάρη, ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Ἀρροδίτης, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων, τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς Ἀσπασίας. Τὸ ἔσμα τοῦτο διὰ τῆς πλαστικότητος, τῆς γλυκύτητος, καὶ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ ἐκπλήττει ἀπαντῶν ἐν μέσῳ ζοφερῶν καὶ ὑπερφυῶν συλλήψεων, ὡς τὸ *Ἔσμα τῶν Ἀσμάτων* ἐν μέσῳ τῶν σελίδων τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.

Ἄλλ' ὁ Οὐγκώ δὲν εἶνε μόνον ὑψηλὸς ὡς ποιητὴς, ἐξοχος ὡς ἀρχηγὸς Σχολῆς, μέγας εἶνε καὶ ὡς πολίτης. Καὶ ὡς πολίτης ἠγωνίσθη καὶ ὑψώσε τὴν φωνὴν του ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Μετὰ τὴν ποίησιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἄγωνος ἐπῆλθον αἱ ἡμέραι τῆς θετικότητος καὶ τῶν συμπερόντων. Ἡ Ἑλλάς δὲν ἐψάλλετο οὐδ' ἐθαυμάζετο, ἀλλὰ κκετερονεῖτο καὶ ὑπεβλέπετο. Ἄλλ' ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἀπὸ τοῦ βῆθους τῆς ἐξορίας του δὲν ἐλησμάνει τοὺς ἀδικουμένους· καὶ ἀντὶ ἔσμάτων συνέτασσε προκηρύξεις καὶ ἀπηύθυνεν ἐπιστολάς. Γνωστὴ εἶνε ἡ κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1856 ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν κ. Ρηγόπουλον Ἄλλ' ἰδίως οἱ ἄγωνες τῆς Κρήτης ἔβρον παρ' αὐτῷ τὸν ἐνθερμον προκσιπτήν καὶ κήρυκα. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1867 εἰς τὴν προκήρυξιν τὸν ἐπαναστατῶν Κρητῶν ἀπαντᾷ, ὡς ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, ὁ γηραιὸς ἐξόριστος τῆς Γκιερσεῦ. Ἡ ἐπιτημοσύνη τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ εἶνε ἡ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1869 ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τοὺς Ἀμερικανούς, δι' ἧς προσεκάλει ἐκείνους νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῆς Κρήτης. « Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἡ Γαλλία ἀπελευθέρωσε τὴν Ἀμερικὴν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὅποια μεγαλοπρεπῆς ἀνταπόδοσις, ἡ Ἀμερικὴ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα! Ἀμερικανοί, χρεωστεῖτε πρὸς ἡμᾶς τὸ μέγα ἐκεῖνο χρέος, τὴν Ἑλευθερίαν! Ἐλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, καὶ σᾶς ἀπαλλάττομεν αὐτοῦ. Νὰ τὸ πληρώσατε εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶνε ὡς νὰ τὸ πληρώσατε εἰς τὴν Γαλλίαν! » Ἐκτοτε πολλάκις μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἡμερῶν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἐξῆλθε πνηγυρικῶς ἀπὸ τῶν χειλῶν του.

Ὡς ἐν τῶν καλλίστων ἔσμάτων τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ κρίνεται τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν *Φθινοπωρινῶν Φύλλων* καὶ « Τί ἀκούει τις ἐπὶ τοῦ ὄρους » ἐπιγραφόμενον. Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῆς οὐρανογίτονος τοῦ ὄρους κορυφῆς περιλαμβάνει διὰ τῶν βαθέων αὐτοῦ ὀμμάτων ἐνθεν μὲν τὴν γῆν, ἐνθεν δὲ τὴν θάλασσαν, ἀφ' ὧν ἀκούει αἰφνης ἀνερχόμενον συγκεχυμένον τινὰ μέγαν καὶ ἀνέκφραστον βόμβον· ἀλλ' ὁ βόμβος οὗτος μετ'

οὐ πολὺ διευκρινίζεται εἰς δύο φωνάς, διασταυρουμένας ἐν τῷ ἀπέρω, ὡς ἀντίθετα ρεύματα ὑπὸ τὸ κύμα. Ἐν ἐκατέρῃ τῶν φωνῶν τούτων, ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ διαχεομένη ψάλλει ἡ φύσις τὸν μεγαλοπρεπῆ πρὸς τὴν δημιουργίαν ὕμνον, ἐν ἐκείνῃ δὲ, τῇ ἀπὸ τῆς γῆς, κραυγάζει ἡ ἀνθρωπότης, ἀδικουμένη, καταρωμένη, καὶ κλαίουσα.

Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ εἰκονικώτατα, νομίζομεν, χαρακτηρίζεται ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ. Εἰς τὸν ἐπισκοποῦντα ἐν τῷ συνόλῳ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ παρίσταται τοῦτο ὡς ὁ εὐρύς καὶ βαθὺς βόμβος, ἀόπλητος λαμπρῶν συμφωνιῶν, ἠδέων ψιθύρων, γλυκὺς ὡς ἐσπέριον ἔσμα, ἰσχυρὸς ὡς ὄπλων σύρραξις, ὅταν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπῆγγων ἐκορήνυται ἡ μάχη μανιώδης, ἄρρητος μουσική, ὑπ' ἧς ἡ κτίσις ἅπασα κατέχευται, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Ἐἰς τὸν θέλοντα δὲ νὰ διευκρινίσῃ καὶ λεπτομερέστερον ἐρευνήσῃ τὸ ἔργον τοῦ Οὐγκώ παρίσταται τοῦτο διαχωριζόμενον εἰς δύο μεγάλα τμήματα· δύο διακεκριμένα ἀρμονικὰ ἐξ ἐκατέρου διαχέονται, ὡσεὶ δύο Μουσαι καθοδηγοῦσιν ἐναλλάξ τὸ πλῆκτρον ἐπὶ τῆς μουροχόρου λύρας τοῦ ποιητοῦ, ἀντηχούσης ἐν ἰσῇ δυνάμει τὸ ἔσμα τῆς φύσεως καὶ τὴν κραυγὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ ὄντως ἡ φύσις καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀντανακλῶνται ἐφ' ἀπάντων τῶν εἰδῶν τῆς φιλολογίας, ἐφ' ὧν ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας του, ἐπὶ ὧν, μυθιστορημάτων, δραμάτων, ἐπῶν καὶ σατυρῶν, ἡ διερμηνεύων τὴν γλῶσσαν τῶν οὐρανῶν, τῶν ὠκεανῶν καὶ τῶν δρυμῶν, ἡ ἐξυμνῶν τὰς εὐεργετικὰς δυνάμεις τοῦ συμπαντος, τὰς ὑπηρετούσας τὴν πρόσδον, ἡ ἀνασκαλεῖων τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἡ βυθίζομενος εἰς τὰς χαρὰς καὶ τὰς ὀδύνας τῆς ἐνδομυχοῦ ζωῆς, ἡ ὑπερμαχῶν τῶν πτωχῶν, τῶν ἐκπιπτοντων, τῶν προγεγραμμένων, ἡ πλήττων τὰς κοινωνικὰς προλήψεις καὶ ἀθλιότητος ἡ ἀνακαλῶν εἰς τὸ εἶναι τὰς παρωχημένας γενεάς, ἡ καὶ ὑπερπηδῶν ἐτι τὰ ὄρια τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ μὴ χαρᾶσων εἰκόνας ὡς ποιητῆς, ἀλλ' ἀποκαλύπτων ὀπτασίας ὡς προφήτης. Ὅπως δ' ἐπὶ μᾶλλον καταδειξόμεν τὴν ἀκρίβειαν τῆς παρομοιώσεως, σημειοῦμεν ὅτι τὸ ἀνωτέρω μνημονεύομενον ποίημα τῶν *Φθινοπωρινῶν Φύλλων* χαρακτηρίζεται τὸ ἔργον τοῦ Οὐγκώ καὶ κατὰ τύπον ἐτι τὸ ποίημα τοῦτο βραδύεται ἐπὶ μιᾶς ἀντιθέσεως· γνωστὸν δ' ὅτι ἡ ἀντίθεσις τυγχάνει ἐκ τῶν προσφιλεστέρων σχημάτων, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῷ βίῳ ἐτι τοῦ Βίκτορος. Οὐγκώ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Από τινων ἡμερῶν ἡ μαρκησία ὑρίστατο με-
γάλην ἐσωτερικὴν ταρχήν. Εἶχε φοβηθῆ μὴ ἀν-
τιστῆ ὁ Οὐρβανὸς μανθάνων τὸ πῶσον τῶν χρεῶν
τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὅσον πολὺ καὶ ἂν τὸν ἐξετίμα,
δὲν προέβλεπεν εἰς πόσον ἠδύνατο νὰ προβῆ ἡ
ἀφιλοκέρδειά του. Μὴ ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν τὴν
πρωίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀνησυχεὶ σπουδαίως,
ὅτε, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμελλε νὰ καθίσῃ εἰς τὴν
τράπεζαν, εἶδεν ἀφικνουμένους τοὺς δύο ἀδελ-
φούς. Εἶδε τὰς μορφάς των ἀκτινοβολούσας ἐν
γαλήνῃ καὶ στοργῇ καὶ ἐμάντευσε ἀμέσως τί
εἶχε συμβῆ. Ἐπειτα ἐπειδὴ παρέμενε ἐπι παρ'
αὐτῆ ἐπισκέπτῃς τις, βραδύνων ν' ἀπέλθῃ, καὶ
δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ, ἐφοβήθη ὅτι ἠ-
πατάτο, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐγνώριζε τὴν
ἀλήθειαν.

Ἄλλ' ὅτε ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν, παρε-
τήρησεν ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ ὠμίλου πρὸς ἀλλή-
λους διὰ τοῦ ἐνικῆ. Ἐνόησε πάντα, καὶ ἐπειδὴ
ἡ παρουσία τῆς Καρολίνας καὶ τῶν ὑπηρέτων
τῆς ἐμπόδιζον αὐτὴν νὰ ἐκφράσῃ τὴν συγκίνησίν
της, προσεποιήθη εὐθυμίαν ἵνα κρύψῃ τὴν χαρὰν
της, ἐνῶ ἀδρὰ συμπαθῆ δάκρυα κατελείδοντο
ἐπὶ τοῦ μεδιάματος τῶν μαραμμένων αὐτῆς πα-
ρειῶν. Ἡ Καρολίνα παρετήρησε τὰ δάκρυα
ταῦτα καθ' ἣν στιγμὴν καὶ ὁ μαρκησίου, καὶ
τὸ ἀνήσυχον αὐτῆς βλέμμα ἀπετάθη ἀφελῶς
πρὸς τὸ βλέμμα του, οἰνεὶ ἐρωτῶν ἂν ἡ μαρκη-
σία ὑπέκρυπτε χαρὰν τινα ἢ λύπην. Ὁ μαρκη-
σίου, ἀπαντῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, καθυσχάσε
τὴν μέριμνάν της, ὁ δὲ δούξ, ὃν δὲν διέφυγεν ὁ
ταχύς ἐκείνος καὶ σιωπηλὸς διάλογος, ἐμειδία-
σεν ἐξ εὐμενοῦς πονηρίας. Οὔτε ἡ Καρολίνα οὔτε
ὁ μαρκησίου παρετήρησαν τὸ μεδιάμα του. Ἡ
ἀμοιβαία πρὸς ἀλλήλους συμπάθειά των ἦτο ἐξ
ἀγαθῆς ἀληθῶς γνώμης. Ἡ Καρολίνα διετήρει
πάντοτε τὴν πρὸς τὸν δούκα ἀποστροφήν της καὶ
ἐλλειψιν πάσης ἐκτιμήσεως, ἀγανακτοῦσα κατ'
αὐτοῦ, ὅτι ἦτο τόσο ἐράσμιος καὶ ἐφαίνετο τό-
σον ἀγαθός. Ἐφρόνει μὲν ὅτι ἡ κυρία Δ. εἶχε
πῶς εἰκονίσει ὑπερβολικὴν τὴν κακίαν του· ἀλλὰ
κατελιημμένη ἐξ ἀνοήτου καὶ ἀορίστου φόβου,
ἀπέφευγε νὰ τὸν βλέπῃ, καὶ καθήμενη ἀπέναντί
του, προσεπάθει νὰ λησμονήσῃ τὴν μορφήν αὐτοῦ.
Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἐξῆλθον οἱ ὑπηρεταὶ καὶ ἡ
συνομιλία ἐγένετο κάπως οἰκειότερα. Ἡ Καρο-
λίνα ἠρώτησε τότε δειλῶς τὴν μαρκησίαν, ἂν
δὲν ἐνόμιζεν ὅτι τὸ ἐκκρεμὲς ἐπήγειεν ὀπίσω.

— Ὅχι, ὄχι ἀκόμη, ἀγαπητῆ μου κόρη, ἀ-
πῆντησεν ἀγαθῶς ἡ γραιῖα.

Ἡ Καρολίνα ἐνόησεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ
μέχρις οὗ ἠγείροντο ἀπὸ τῆς τραπέζης.

— Λοιπόν, ἀγαπητοί μου, εἶπεν ἡ μαρκησία
ἀπευθυνομένη εἰς τοὺς υἱούς της, ἐπρογευματίσατε
οἱ δύο μόνοι σας εἰς τὸ δάσος·

— Ὡς Ὁρέστης καὶ Πυλάδης, ἀπήντησεν ὁ
δούξ· καὶ δὲν ἠμπορεῖτε ἀγαπητῆ μαμά, νὰ φαν-
τασθῆτε τί ὠραία ποῦ ἦτον! Ἐπειτα ἔκμα καὶ
μὴν λαμπρὰν ἀνακάλυψιν, — ὅτι ἔχω ἕνα χαρι-
τωμένον ἀδελφόν. Ὡ! ἡ λέξις σὰς φαίνεται ἴσως
πολὺ ἐλαφρὰ δι' αὐτόν· ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὴν ἐννοῶ
διόλου μὲ ἐλαφρὰν ἐννοίαν. Ἡ χάρις τοῦ πνεύ-
ματος εἶνε πολλάκις χάρις τῆς καρδίας, καὶ ὁ
ἀδελφός μου ἔχει καὶ τὰ δύο. Ἡ μαρκησία ἐμειδί-
ασε καὶ πάλιν, ἀλλὰ κατέστη σκεπτικὴ, καὶ νέφος
ἐλαφρὸν ἐκάλυψε τὴν ψυχὴν της. Ὁ Γαετάνος,
διενοήθη, θὰ ἐδέχθη χωρὶς λύπην καὶ στενοχω-
ρίαν τὴν θυσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του. Φαίνεται κα-
τευχαριστημένος... Δὲν ἔχει πλέον ἴσως ὑπε-
ρηφάνειαν! τότε ἐγάθη.

Ὁ Οὐρβανὸς εἶδε τὸ νέφος ἐκεῖνο, κ' ἔσπευσε
νὰ τὸ διαλύσῃ.

— Ἐγὼ, εἶπεν εὐθυμῶς, ἀποτεϊνόμενος εἰς τὴν
μητέρα του, δὲν θ' ἀπῆντησω ὅτι ὁ ἀδελφός
μου εἶνε πολὺ πλέον χαριτωμένος παρ' ἐμέ· αὐτὸ
εἶνε πανθομολογούμενον, ἀλλὰ θὰ εἰπῶ, ὅτι ἔ-
καμα καὶ ἐγὼ μὴν ἀνακάλυψιν — ὅτι ἔχει πολ-
λὴν σοβαρότητα τὸ πνεῦμα του, καὶ σέβας ἀνα-
λοῦτον πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε ἀληθές. Ναί, προσέ-
θηκεν, ἀποτεϊνόμενος αὐθορμήτως εἰς τὸ βαθέως
ἐκπεπληγμένον βλέμμα τῆς Καρολίνας, ὑπάρχει
ἐντός του ἄβυσσος ἀγαθότητος καὶ ἀθωότητος,
τὴν ὅποιαν κανεὶς δὲν ὑποπτεῖ καὶ οὐδ' ἐγὼ
αὐτὸς εἶχα ἐκτιμῆσαι ἀκόμη.

— Τέκνα μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, πολλὴν χα-
ρὰν μοῦ κάμνετε νὰ ἠμιλῆτε τοιοῦτοτρόπως ὁ εἰς
διὰ τὸν ἄλλον ἢ ὑπερηφάνειά μου εὐχαριστεῖται
εἰς ὅ,τι ἔχει εὐαισιθητότερον, καὶ πιστεύω ὅτι ἔ-
χετε δικκίον καὶ οἱ δύο.

— Ὡς πρὸς ἐμέ, ὑπέλαθεν ὁ δούξ, σκέπτεσθε
τοιοῦτοτρόπως διότι εἴσθε ἡ καλλίστη τῶν μητέ-
ρων· ἀλλ' ἡ στοργή σας σὰς τυφλώνει· ἐγὼ δὲν
ἄξιζω τίποτε, καὶ τὸ μελαγχολικὸν μεδιάμα
τῆς δεσποινίδος Σαίν-Ζενέ σὰς ἐπιθεβαιώνει ὅτι
ἀπατάσθε ὡς καὶ ὁ ἀδελφός μου.

— Ἐμειδίασα, ἐγὼ; καὶ μὲ μελαγχολίαν;
Θὰ ἦμην ἐτοιμὴ νὰ ὀρκισθῶ, ὅτι δὲν ἔπαυσα
νὰ θεωρῶ αὐτὴν τὴν φιάλην, καὶ ὅτι ἦμην βυθι-
σμένη εἰς βαθυτάτας σκέψεις περὶ τῆς ποιότητος
τοῦ ὕδατος τῆς Βοημίας.

— Μὴν ἐλπίζετε νὰ πιστεύσωμεν, ὑπέλαθεν ὁ
Γαετάνος, ὅτι τὰς σκέψεις σας ἀπασχολοῦν μό-
νον αἱ οἰκτικαὶ φροντίδες. Νομίζω ὅτι ὑψοῦσθε
πολὺ ὑπεράνω τῆς σφαίρας τῶν φιαλῶν, καὶ κρί-
νετε ἐξ ἀνωτέρας περιωπῆς καὶ τοὺς ἀνθρώπους
καὶ τὰ πράγματα.

— Δὲν τολμῶ νὰ κρίνω κανένα, κύριε δούξ.

— Τόσον τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
δὲν εἶνε ἄξιοι ν' ἀπασχολήσωσι τὴν κρίσιν σας.
Θὰ ἐκέρδιζα βεβαίως νὰ τὴν ἐμάνθανα, ὅσον
αὐστηρὰ καὶ ἂν ἦνε. Ἐγὼ, παραδείγματος χά-
ριν, ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ κρίνωμαι ὑπὸ τῶν γυναι-
κῶν. Προτιμῶ ν' ἀκούω τὴν ἀπροσποίητον κατα-
δικὴν των παρὰ νὰ βλέπω τὴν περιφρονητικὴν
ἢ τὴν δυσπιστον σιωπὴν των. Θεωρῶ τὰς γυ-
ναϊκὰς ὡς τὰ μόνα ὄντα, τὰ δυνάμενα νὰ ἐκτι-
μήσωσι ἀληθῶς τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ προ-
τερήματα μας.

— Ἀλλὰ, κυρία μαρκησία, εἶπεν ἡ Καρολίνα
ἀπευθυνομένη μετὰ φαιδρᾶς ἀμηχανίας πρὸς τὴν
κυρίαν Βιλλεμέρ, εἰπέτε, σὰς παρακαλῶ, εἰς τὸν
κύριον δούκα, ὅτι δὲν εἶχα τὴν τιμὴν νὰ τὸν
γνωρίζω, καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἀποστολή μου νὰ συν-
εργίσω τὴν χαρακτηρογραφίαν τοῦ Λαδρουγέρου!

— Ἀγάπη μου, ἀπήντησεν ἡ μαρκησία, ἡ ἀ-
ποστολή σας εἶνε νὰ ἦσθε θετὴ μου κόρη, εἰς τὴν
ὅποιαν ὅλα εἶνε ἐπιτετραμμένα, διότι εἶνε γνωστὴ
ἡ λατρευτὴ μετριοφροσύνη σας καὶ ἡ ἐξαιρετος
διάκρισις σας. Ἀπαντήσατε λοιπόν, χωρὶς νὰ
στενοχωρηθῆτε, εἰς τὸν κύριον υἱόν μου, καὶ μὴ
ταράττεσθε ἀπὸ τὰ φιλικὰ πειράγματά του. Ἡ-
ξεύρει κάλλιστα, ὡς τὸ εἰξεύρω καὶ ἐγὼ, ποῖα
εἴσθε, καὶ δὲν θὰ παραβῆ ποτε τὸ σέβας, τὸ ὅποι-
ον σὰς ὀφείλεται.

— Τώρα, μητέρα, ἀποδέχομαι τὸ φιλοφρόνη-
μά σας, ὑπέλαθεν ὁ δούξ ἐν πλήρει εὐκρινείᾳ.
Ἐχω σέβας βαθύτατον πρὸς πᾶσαν γυναῖκα
ἀγνήν, γενναίαν καὶ ἀφρωπιωμένην, ἐπομένως καὶ
εἰς τὴν δεσποινίδα Σαίν-Ζενέ ἰδιαιτέρως.

Ἡ Καρολίνα δὲν ἠρυθρίασεν οὐδ' ἐφέλλισεν
εὐχαριστίας, ὡς τις σεμνότυπος παιδαγωγός.
Προσεῖδεν ἀτενωῶς τὸν δούκα, ἐνόησεν ὅτι δὲν
τὴν ἐνέπαιζε, καὶ ἀπήντησεν εὐμενῶς:

— Διατί λοιπόν, κύριε δούξ, ἀφοῦ ἔχετε τόσο
καλὴν ἰδέαν περὶ ἐμοῦ, ὑποθέτετε ὅτι εἶνε δυνα-
τὸν νὰ ἔχω κακὴν περὶ ὑμῶν;

— Ὡ! ὑπέλαθεν ἐκεῖνος, ἔχω τοὺς λόγους μου,
καὶ θὰ σὰς τοὺς εἰπῶ ὅταν μὲ γνωρίσετε περισ-
σότερον.

— Διατί ὄχι ἀμέσως τώρα; εἶπεν ἡ Μαρκησία·
εἶνε πολὺ καλλίτερον.

— Ἐστὼ! ὑπέλαθεν ὁ δούξ· ἔχω ἐν ἀνέκδοτον
νὰ σὰς διηγηθῶ. Προχθὲς εὐρισκόμην μόνος εἰς
τὴν αἴθουσάν σας καὶ σὰς ἐπερίμενα. Ἐρρέμ-
βαζα εἰς μίαν γωνίαν, καὶ ἀνεπαύομην θαυμά-
σια εἰς ἐν ἀπὸ τὰ ἀνάκλιτρά σας, —διότι εἶχα
γυμνάσει τὴν πρωίαν ἕνα βαρυκέφαλον ἵππον,
καὶ ἦμην κατάκοπος. Ἐσυλλογιζόμεναι λοιπὸν τὴν
χρησιμότητα τῶν δι' ἀνάπαυσιν καθισμάτων ἐν
γένει, ἀπκράλλακτα ὡς ἡ δεσποινὶς Σαίν-Ζενέ
ἐσυλλογιζέτο πρὸ μικροῦ τὴν χρησιμότητα τῶν
βοημικῶν φιαλῶν, καὶ ἔλεγα κατ' ἐμαυτόν:

« Πόσον θὰ ἐξεπλήττοντο ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνάκλι-
τρα καὶ τὰ ἀναπαυτικὰ καθίσματα ἂν εὐρίσκον-
το αἰφνης εἰς κανένα σταῦλον καὶ πῶς θὰ ἐτα-
ράσσοντο ὅλαι αἱ ὠραῖαι κυριαί, ὅσαι θὰ ἔλθουν
ἐδῶ μετ' ὀλίγον, ἂν ἀντὶ νὰ εὐρουν τὰς ὠραίας
αὐτὰς καθέδρας εὐρίσκον μόνον ἄχυρον στρωμέ-
νον κατὰ γῆς! . . .

— Ἀλλὰ οἱ βεμβασμοὶ σου εἶνε ἐντελῶς ἀ-
στεῖοι, εἶπε γελῶσα ἡ μαρκησία.

— Εἶνε ἀλήθεια, ὑπέλαθεν ὁ δούξ· ἦσαν σκέ-
ψεις ἀνθρώπου ὀλίγον... μεθυσμένου.

— Τί λέγεις, υἱέ μου;

— Δὲν λέγω τίποτε ἄτοπον, ἀγαπητῆ μου
μαμά. Εἶχα ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν μου πει-
νασμένος, διψασμένος, ἀφρασιμένος ἀπὸ τὴν κού-
ρασιν καὶ σχεδὸν ἤδη ζαλισμένος ἀπὸ τὸν ὑπαι-
θρον ἀέρα. Ἡξεύρετε ὅτι τὸ νερὸν μὲ βλάπτει·
ἀλλ' ἐγὼ ἐδίψων, . . . ἔπρεπε νὰ πῶ, καὶ πῖ-
νων. . . εἶχα μεθύσει. Αὐτὸ ἦτον ὄλον. Ἡξεύρετε
ὅμως ἐπίσης ὅτι αὐτὸ διαρκεῖ τὸ πολὺ ἐν τέταρ-
τον τῆς ὥρας, καὶ ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα
μένω ἐντελῶς ἡσυχος. Δι' αὐτὸ δέ, ἀντὶ νὰ εἶθω
ἀμέσως νὰ φιλήσω τὴν χεῖρα σας, ἐνῶ ἦσθε εἰς
τὴν τράπεζαν, ἐμβῆκα κρυφίως εἰς τὴν αἴθουσαν
διὰ νὰ συνέλθω.

— Ἐλα, ἔλα, εἶπεν ἡ μαρκησία· ἄρῃσέ τα
τώρα αὐτὰ· εἰς τὸ προκείμενον.

— Ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον εἶμαι, ὑπέλαθεν
ὁ δούξ. Θὰ ἰδῆτε.

Ἐνῶ δὲ ἀνελάμβανε τὸ νῆμα τοῦ λόγου
του, καταπίνων μετὰ τινος κόπου τὸν σιελον αὐ-
τοῦ, ἡ Καρολίνα παρετήρησεν, ὅτι ὁ δούξ εὐρί-
σκετο ἀκριβῶς εἰς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν,
ἣν ἀφηγεῖτο, καὶ ὅτι οἱ γενναῖοι οἶνοι τῆς μητρός
του ἦσαν ἴσως ἀπὸ τινων στιγμῶν ἡ ἀφορμὴ τῆς
διαχύσεώς του. Οὐχ ἦττον ἐκεῖνος κατέστειλε
ταχέως τὴν ὀλίγην σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ,
κ' ἐπανάλαβεν εὐπρεπέστατα:

— Ἐρρέμβαζα, τ' ὁμολογῶ, ἀλλὰ δὲν εἶχα
χάσει τὰς ἰδέας μου. Τὸναντίον μάλιστα εἶδα
καὶ ὄπτασις ποιητικωτάτας. Ἀπὸ τὸ ἄχυρον
ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ φαντασία μου εἶχε
στρώσει τὸ πάτωμα, εἶδα ν' ἀνακύπτουν ἀναριθ-
μητοὶ παράδοξοι μορφαί. Ἦσαν ὅλαι γυναῖκες,
ἄλλαι στολισμέναι ὡς διὰ χορὸν τῆς παλαιᾶς
αὐλῆς, ἄλλαι ὡς διὰ φλαμανδικὴν πανηγυρίαν.
Ἐκεῖναι ἦσαν καταστενοχωρημέναι μὲ τὰ κοφι-
νοειδῆ των φορέματα καὶ τὰ τριχαπτά των, ἐπὶ
τοῦ νωποῦ ἐκείνου ἀχύρου, τὸ ὅποιον ἐμπόδιζε τὰ
βήματα των καὶ ἐκέντα τοὺς μικροὺς ὠραίους
των πόδας. Αὐταί, μὲ κοντὰ φορέματα, μὲ χον-
δρὰ ζυλοπέδιλα, ἐπήδων φαιδρῶς ἐπὶ τοῦ ἀχύρου
καὶ ἐξεκαρδίζοντο μὲ τὰς ἄλλας. Τὸ μέρος αὐτὸ
τοῦ πίνακος ἦτον, ὡς λέγεται διὰ τὰς εἰκόνας τοῦ
Ροῦβενς, ἡ ἐορτὴ τῆς σαρκός. Χεῖρες μεγάλαι,
παρεῖαι κατακόκκιναι, ὦμοι εὐρωστοί, βίνες ἀδραὶ

ἐπὶ προσώπων εὐθύμων, ὀφθαλμοὶ θαυμάσιοι καὶ θέλγητρα παχύτατα ὡς τὰ ἀνάκλιτρα τῆς αἰθούσης σας, ἅτινα εἶχον πάθει διὰ τῆς φαντασίας μου τὴν μαγικὴν αὐτὴν μεταμόρφωσιν, καὶ τὰ ὅποια, βεβαίως, ὑπῆρξαν ἀφορμὴ ὅλης τῆς φαντασμαγορίας μου.

Αἱ ῥοδοκόκκιναι αὐταὶ θεραπευίδες καταδιεσκέδαζον. Ἐπήδων ἐπὶ τοῦ πατώματος τόσον βαρέως, ὥστε ἐσειόντο καὶ ἐτριζον αἱ σταγμίδοχοι τῶν κηροπηγίων· ἄλλαι ἐκυλίοντο ἐπὶ τοῦ ἀχύρου καὶ ἀνηγείροντο πάλιν μετὰ τὴν ξανθὴν τῶν κόμην γεμάτην στάχεις. Ἀπέναντι δὲ αὐτῶν αἱ ἡγεμονίδες τοῦ ῥιπιδίου ἐδοκίμαζον νὰ χορεύσουν κόσμιόν τινα χορὸν, χωρὶς νὰ τὸ καταρθώσουν. Τὰ ἄχυρα περιεπλέκοντο εἰς τὰς πτυχὰς τῶν φορεμάτων των, ἡ θερμότης τῆς ἀτμοσφαιρας ἐξέκολλα τὸ ψιμμυθίον των, καὶ ἡ παιπάλῃ ἐπιπτεν ἀπὸ τοὺς ὤμους των καὶ κατέβαινε τὴν ἰσχυρότητα των. Οἱ ἐκφραστικοὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξέφραζον θανάσιμον ἀγωνίαν. Ἐφοβοῦντο προδήλως τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῶν δανείων θελγῶν των, καὶ ἐβλεπον φρυάττουσαι ὅτι ἡ πραγματικότης τῆς ζωῆς ἤρχετο νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ.

— "Ἄκουσε, υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία· ποῦ θὰ καταστήσῃς, καὶ τί σημαίνουν ὅλ' αὐτά; Ἐχεις σκοπὸν νὰ πανηγυρίσῃς τὰ ἀνδρογύναικα;

— Δὲν ἔχω κανένα, ἀπήντησεν ὁ δούξ· διηγοῦμαι ἀπλῶς. Δὲν ἐπινοῶ τίποτε. Ἦμην ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὀπτασίας, καὶ δὲν ἤξεύρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ποῦ θὰ μ' ἔφερον ἐπὶ τέλους, ὅτε ἤκουσα φωνὴν γυναικός, ἧτις ἐψάλλε πλησίον μου...

Καὶ ὁ Γαστάνος ἐψάλεν εὐαρέστως τὸ ἀγροτικὸν ᾄσμα, οὗτινος εἶχε πιστῶς ἀπομνημονεύσει τὸν σκοπὸν. Ἡ δὲ Καρολίνα ἤρχισε νὰ γελᾷ, ἐνθυμουμένη, ὅτι εἶχε ψάλλει τὴν ἐρωδὸν ἐκείνην τοῦ τόπου τῆς, πρὶν ἢ παρατηρήσῃ τὸν δούκα.

Ὁ δούξ ἐξηκολούθησεν.

— Ἐξύπνησα τότε καὶ τὸ ὄνειρόν μου διελύθη ἐντελῶς. Δὲν ὑπῆρχε πλέον ἄχυρον ἐπὶ τοῦ πατώματος· τὰ μαλακὰ καθίσματα μετὰ τοὺς ξυλινοὺς τῶν πόδας δὲν ἦσαν πλέον ὑπὲρ τῆς μετὰ τοὺς ξυλοπέδιλα, οὐδὲ τὰ ὑψηλὰ κηροπήγια ἦσαν ἰσχυρὰ κυρία μετὰ τοὺς κορινθίους φορέματα. Ἦμην μόνος ἐντὸς τῆς φωτισμένης αἰθούσης καὶ εἶχα ἐντελῶς τὰς αἰσθήσεις μου, ἀλλ' ἤκουα νὰ τραγοῦδον ἐν ᾄσμα ἀγροτικὸν τόσον εὐμορφα, τόσον θελκτικῶς, μετὰ τὴν ἀληθῆ ἐκφρασιν καὶ τόσον δροσερὰν φωνήν, τῆς ὑποίας βεβαίως, δὲν κατάρθωσεν νὰ σὰς δώσῃ οὔτε ἰδέαν καὶ ἡ ἰδική μου. — Μπα! ἀνέκραξα κατ' ἐμαυτὸν· μὰ χωρὶς! χωρὶς εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς μητρός μου. — Ἐμεῖνα ἀκίνητος, χωρὶς νὰ προσφέρω λέξιν, καὶ ἡ χωρὶς ἐφάνη. Παρῆλθε δις ἐνώπιόν μου, χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ, περιπατοῦσα γρήγορα, καὶ ἐγγί-

ζουσα με σχεδὸν μετὰ τὸ στακτερόν μεταξωτὸν τῆς φόρεμα.

— Ἄ! ἐφώνησεν ἡ μαρκησία, ἦτον λοιπὸν ἡ Καρολίνα.

— Ἦτο μὴ ἀγνωστος, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, μὴ ἀπαρτοῦχος χωρὶς, θὰ τὸ ὁμολογήσατε, διότι ἦτο ἐνδυμένη ἀπλούστατα καὶ εὐπρεπέστατα. Ἦτο κτενισμένη μόνον μετὰ τὴν ἰδικὴν τῆς κόμην, κόμην ξανθὴν ὡς στέφανον ἀκτινοβόλον περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς, καὶ δὲν ἐδείκνυε οὔτε τοὺς βραχίονας, οὔτε τοὺς ὤμους τῆς· ἀλλ' ἐβλεπον τὸν χιονώδη τράχηλόν τῆς, τὴν μικρὰν χεῖρά τῆς, καὶ τὸν πόδα τῆς ἐπίσης, διότι δὲν ἐφόρει ξυλοπέδιλα.

Ἡ Καρολίνα ἰκανῶς στενοχωρηθεῖσα ἐκ τῆς σωματικῆς αὐτῆς περιγραφῆς τῆς, γινόμενης ὑπὸ νέου διαβοῆτου ἐπὶ διαφθορᾷ, ἐθεώρησε τὸν μαρκησίον ὡσεὶ διακαρτυρομένη. Ἐξεπλάγη δὲ βλέπουσα τὴν μορφήν του ἐκφραζομένη ἀμηχανίαν, καὶ τὸ βλέμμα του ἀπορεῦγον αὐτὴν, ἐνῶ συνεσπῶντο ἐλαφρῶς αἱ ὀφθαλμοὶ του.

Ὁ δούξ, ὃν οὐδὲν διέφραγεν, ἐξηκολούθησεν·

— Τὸ ἀξιολάτρευτον ἐκεῖνο φάσμα με κτέπληξε τόσῳ περισσώτερον ὅσῳ μ' ἐφάνη συνδέον τοὺς δύο τύπους τῆς ἐξαφανισθείσης ὀπτασίας μου καὶ διατηροῦν ὅ,τι καλλίτερον εἶχεν ἕκαστος αὐτῶν. Τὴν εὐγένειαν τῶν γραμμῶν καὶ τὸ ἀνθηρὸν τῆς χροιάς, τὴν ἀβρότητα τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τὸ σπρίγγος τῆς υγιείας. Ἦτο βραδεία συγχρόνως καὶ ποιμενίς.

— Ἡ εἰκὼν δὲν κολακεύει βεβαίως τὸ πρωτότυπον, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀλλὰ γίνεται τόσον ἀποτόμως, ὥστε κινδυνεύει ν' ἀποτύχῃ τοῦ σκοποῦ. Δὲν μὲ λέγετε, υἱέ μου, .. μήπως εἶσαι ἀκόμη ὀλίγον.. ταραχμένος;

— Μὲ διατάξατε νὰ ὁμιλήσω, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ἂν ὁμιλῶ περισσώτερον τοῦ πρέποντος, διατάξατέ με νὰ σιωπήσω.

— Ὅχι, εἶπε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα, ἧτις, βλέπουσα τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ μαρκησίου ἀπαθῆ καὶ πλήρη ὑποψίξας, ἐπεθύμει νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀόριστὰ τὰ τῆς πρώτης αὐτῆς συνεντεύξεως μετὰ τοῦ δουκός. Δὲν ἀναγνωρίζω τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνης· καὶ περιμένω νὰ τῷ δώσῃ καὶ γλώσσα ὁ κύριος δούξ.

— Ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα, καὶ δὲν θὰ ἐπινοήσω τίποτε, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. Ἐλυόμενος ὑπὸ αἰφνιδίας καὶ ἀκαταμαχῆτου συμπαθείας, ἀπέτεινα τὸν λόγον εἰς τὴν ἐξοχικὴν ἐκείνην δεσποινίδα· ἡ φωνὴ τῆς, τὸ βλέμμα τῆς, αἱ καθαρὰ καὶ εἰλικρινεῖς ἀπαντήσεις τῆς, τὸ ἦθος τῆς τὸ ἀγαθόν, τὸ πλήρες ἀληθοῦς ἀθωότητος, τόσον μ' ἐγοήτευσαν, ὥστε τῆς ἐξέφρασα τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸν σεβασμὸν μου ἐντὸς πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας, ὡς ἂν τὴν εἶχα γνωρίσει ὅλην μου τὴν ζωὴν, καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἐπεθύμουν καὶ ἐγὼ τὴν ὑπό-

ληψιν τῆς, ὡς ἂν ἦτο ἀδελφὴ μου. Εἶνε ἡ ἀλήθεια, τότε, δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ;

— Δὲν γνωρίζω, κύριε δούξ, τὰ ἐνδόμυχα αἰσθηματὰ σας, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἀλλὰ μ' ἐφάνητε τόσον προσηνῆς, ὥστε οὐδ' ἐφάντασθην καὶ ὅτι ἦτο δυνατόν ὁ οἶνος νὰ σὰς καθίστῃ τόσον εὐπαθῆ, καὶ ἠσθάνθη ἀληθῶς εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν εὐμένειάν σας. Βλέπω τότε, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ πάρω ὅλα τοῖς μετρητοῖς καὶ ὅτι ἀρετὴ ἐφάνη ὑπῆρχεν εἰς τοὺς λόγους σας.

— Καὶ πόθεν τὸ βλέπετε, αὐτό, σὰς παρακαλῶ;

— Ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἐπαίνους, οἱ ὅποιοι φαίνονται ὅτι θέλουν νὰ διεγείρουν τὴν ματαιότητά μου. Ἄλλ' ἐγὼ ἀμύνομαι, καὶ θὰ ἐπράττετε ἴσως γενναϊότερον νὰ μὴ ἐπιτεθῆτε ἐναντίον κόρης ἀόπλου καὶ τόσον ἀσημάντου, ὡς ἐγώ.

— Τί νὰ γίνῃ! εἶπεν ὁ δούξ, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀδελφόν του ὅστις ἐφαίνετο μὲν πᾶν ἄλλο συλλογιζόμενος, ἀλλ' ἤκουεν, ὡσεὶ ἄκων, πάντα τὰ λεγόμενα. Ἐπιμένει! μὲ ὑποπτεύεται καὶ θεωρεῖ τὸ σεβας μου ὡς προσβολὴν. Μήπως σὺ μ' ἐκακολόγησες;

— Δὲν τὸ συνειθίζω, ἀπήντησεν ὁ μαρκησίος, μ' ὅλην τὴν ἠπιότητα τῆς ἀληθείας.

— Ἄ! ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ἤξεύρω τότε ποῖος διέστρεψε τοιοῦτοτρόπως τὸ φρόνημα τῆς δεσποινίδος. Εἶνε μὴ γραῖα, τῆς ὑποίας ἡ ψυχὰ κόμη εἶνε στακτερὴ ὡς αἱ πλάκες τοῦ γραψίματος, καὶ αἱ χεῖρες τόσῳ ἰσχυραὶ, ὥστε καθὲ πρῶτῃ τῆς εὐρίσκουν τὰ δακτυλιδία τῆς εἰς τὰ σκουπίδια. Ὁμιλήσῃ περὶ ἐμοῦ ταῖς προάλλαις εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, καὶ ὅτε ἀνεζήτησα τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο βλέμμα τὸ ὅποιον εἶχε δώσει νεότητι εἰς τὴν καρδίαν μου, δὲν τὸ ἐπανεύρον πλέον ὡς δὲν τὸ ἐπανεύρισκω καὶ σήμερον. Βλέπετε, μαρκησίε, .. Ἀποτυχία πλήρης. Αἱ! διατί δὲν ὁμιλεῖτε σὺ πλέον; Εἶχες ἀρχίσει νὰ μ' ἐπαίνης, καὶ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ φαίνεται νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς σέ. Δὲν ἀρχίζεις πάλιν ὀλίγον; ..

— Τέκνα μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀφήσατε τότε τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ἐπαναλαμβάνετε μίαν ἄλλην ἡμέραν. Ἐγὼ νὰ ἐνδύθω, καὶ νὰ σὰς ὁμιλήσω πρὶν ἔλθω νὰ μὲ ἀπασχολήσουν. Ἴσως καὶ τὸ ἐκκρεμές πηγαίνει ὀλίγον ὀπίσω.

— Πολύ νομίζω, εἶπεν ἐγειρομένη ἡ Καρολίνα, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἀφίνουσα τὸν δούκα καὶ τὸν μαρκησίον νὰ ὑποστηρίξωσιν τὴν μαρκησίαν μέχρι τοῦ θαλάμου τῆς. Προσεδόκα νὰ εὕρῃ κόσμον ἐν τῇ αἰθούσῃ, διότι τὸ γεῦμα εἶχε παραταθῆ παρὰ τὸ σύνθημα. Ἄλλ' οὐδεὶς ἦτο ἐπὶ ἐκεῖ, καὶ ἀντὶ νὰ διατρέξῃ τὴν αἴθουσαν ἄδουσα, ἐκάθισε σκεπτικὴ πλησίον τῆς ἐστίας.

Ἡ Καρολίνα ἤρχιζεν ἤδη, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, νὰ θεωρῆ ὡς κάπως ταπεινωτικὴν τὴν θέσιν τῆς. Εἶχε προσπαθήσει τὸ κατ' ἀρχὰς ν' ἀπατήσῃ ἐαυτὴν ὡς πρὸς τὸν ὑπηρετικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου ὅπερ τόσον ἠρωϊκῶς ἀνελάμβανε. Ἄλλ' ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτὴν νὰ νικήσῃ διὰ τῆς θελήσεως τὴν καρδίαν τῆς. Ἠσθάνετο ἤδη πόσον τὴν προσέβαλλεν ἡ ἐπιμονὴ ἢ προσποίησης προσοχῆ ἢν παρεῖχεν εἰς αὐτὴν ὁ δούξ Ἀλερίας, καὶ ἐβλεπεν ὅτι ἦτο ἠναγκασμένη νὰ καταστῆ τὴν ἀγανακτήσιν ἢ τὴν περιφρόνησιν τῆς.

— Εἰς τὸν πτωχὸν οἶκον τῆς ἀδελφῆς μου διελογίζετο, δὲν θὰ ἦμην βεβαίως ὑποχρεωμένη ν' ἀκούω τὰ φιλοφρονήματα τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Θὰ τὰ ἔπαυα μὲ μίαν μου λέξιν. Θὰ μ' ἐθεώρει ἴσως σεμνότυπον, ἀλλὰ θὰ μοῦ ἦτο ἀδιάφορον. Θὰ ἐδώκετο ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ πρᾶγμα ἐτελείωνεν. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἦμαι εὐθυμὸς καὶ ἀπαθῆς ὡς κυρία τοῦ κόσμου, νὰ τὰ ἐκλαμβάνω ὅλα ἐπὶ τὸ ἐλαφρότερον, καὶ νὰ μὴ νομίζω διόλου προσβλητικὸς τοὺς ἐρωτύλους τρόπους ἀνθρώπου διεφθαρμένου. Πρέπει νὰ μαντεύσω τὴν ἐπιστήμην τῶν γυναικῶν αἵτινες ἔχουν ἀσκηθῆ εἰς τὴν τακτικὴν αὐτὴν. Ἄν φανῶ ἀπότομος, ὡς ὑπαγορεύει ἡ εἰλικρινεία μου, ὁ δούξ θὰ ὀργισθῆ καὶ θὰ μὲ συκοφαντήσῃ πρὸς ἐκδίκησιν, ἴσως καὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ μὲ ἀποβάλουν. Νὰ μὲ ἀποβάλουν! Βεβαίως, εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὐρίσκομαι, δύναται τις νὰ γίνῃ θυμὰ σκευωρίας καὶ νὰ διωθῆ ὡς ἀπλῶς ὑπὲρ τῆς. Ἴδου εἰς ποῖους κινδύνους καὶ ποίας προσβολὰς εἶμαι ἐκτεθειμένη. Ἐκμα κακὰ νὰ ἔλθω ἐδῶ. Ἡ κυρία Δαργλάδ δὲν μοῦ εἶχεν ὁμιλήσει περὶ αὐτοῦ τοῦ δουκός, καὶ ἐνόμισα δυνατόν, ὅτι εἶνε ἀδύνατον.

Ἡ Καρολίνα δὲν εἶχε διστακτικὸν τὸν χαρακτηριστῆρα. Ἄμα τῆς ἦλθεν ἡ ἰδέα ν' ἀναχωρήσῃ, ἤρχισεν εὐθὺς ν' ἀναζητῆ τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ συντηρήσῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς. Εἶχε λάβει προκαταβολὰς παρὰ τῆς μαρκησίας, καὶ ἔπρεπε νὰ προμηθευθῆ ἄλλοθεν ἵνα τὰς ἀποδώσῃ, ἂν οἱ τρόποι τοῦ δουκός δὲν τῇ ἐπέτρεπον νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ ὅσον χρόνον ἀπῆτει ἡ μικρὰ χρηματικὴ ποσότης, ἣν εἶχεν ἀποστείλλει εἰς τὴν Καμίλλην. Ἐσυλλογίσθη τότε τὰς ὀλίγας ἑκατοντάδας φράγκων, ἃς τῇ προσέφερον ἡ τροφὸς τῆς, ἧς τὸ γράμμα, ληφθὲν τὴν προῖαν, εὐρίσκετο ἐπὶ ἐν τῷ θυλακίῳ τῆς. Ἀνέγνω καὶ πάλιν τὴν ἀφελῆ ἐκείνην καὶ μητρικὴν ἐπιστολήν, καὶ ἀναλογιζομένη πόσον πολλάκις ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ πτωχοῦ δύναται νὰ ἔχῃ ἠθικὴν σημασίαν, συνεκινήθη καὶ πάλιν βαθύτατα καὶ ἐκλαυσε.

Ὁ μαρκησίος εἰσῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ κατέλαβεν αὐτὴν σπογγίζουσαν τοὺς ὀφθαλμούς τῆς. Συνέπτυσεν αὐτὴ ταχέως τὴν ἐπιστολήν καὶ τὴν ἔθηκεν ἀπροσποϊήτως εἰς τὸ θυλακίον τῆς,

μὴ σπεύδουσα νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησιν αὐτῆς ὑπὸ ψευδῆ φαιδρότητα. Παρατήρησεν οὐχ' ἦτον ἐλαφρὰν τινα εἰρωνείαν ἐπὶ τῆς τοσοῦτον εὐμενοῦς συνήθως μορφῆς τοῦ κ. Βιλλεμέρ. Ἐθεώρησεν αὐτόν, οἰονεὶ ἐρωτώσα, τίνα εἶχε διάθεσιν νὰ εἰρωνευθῇ, ἐκεῖνος δὲ περιέστη πως εἰς ἀμηχανίαν, προσεπάθησε νὰ εὕρῃ λέξεις, καὶ ἐπὶ τέλους ἤρωτησεν αὐτὴν ἀπλῶς:

— Ἐκλαίετε;

— Ναί, ἀπήνησεν ἐκείνη, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ λύπην.

— Ἐλάβατε καμμὶν καλὴν εἰδήσιν;

— Ὅχι; ἀπλοῦν δεῖγμα φιλίας.

— Θὰ λαμβάνετε συχνὰ τοιαῦτα.

— Δὲν εἶνε πάντοτε ὅλα ἐπίσης εὐκρινῆ.

— Σήμερον φαίνεσθε ἐξαιρετικῶς δύσπιστος, δὲν εἴσθε ὅπως καθ' ἡμέραν.

— Ὅχι φυσικῶς δὲν εἶμαι δύσπιστος. Καὶ σεῖς, κύριε μαρκήσιε;

Ὁ Οὐρβανὸς ἐπτοεῖτο πάντοτε τὰς ἀπειθυνομένης εἰς αὐτὸν ἐρωτήσεις. Αὐτὸς ἐρωτῶν κατέβαλε κόπον. Ἐννοεῖται δὲ πόσον ἐταράσσεται ἐρωτώμενος.

— Ἐγὼ... ἀπήνησεν μετὰ στιγμιαῖον δισταγμὸν, δὲν ἤξεύρω. Θὰ ἐδυσκολευόμην πολὺ νὰ σὰς εἶπω τί εἶμαι, μάλιστα καθ' αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Ναί, ... φαίνεται ὅτι κατὰ τί σὰς ἀπαγολεῖ, ἐπέλαθεν ἡ Καρολίνα. Μὴ κοπιᾶτε διὰ νὰ μοῦ ὁμιλήσετε, κύριε μαρκήσιε.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ... Θέλω... ἤθελα νὰ ὁμιλήσω μαζὺ σας; ἀλλ' εἶνε τόσο λεπτὴ ἡ ὑπόθεσις, ὥστε δὲν ἤξεύρω πῶς ν' ἀρχίσω.

— Ἄ! ἀληθῶς; με ἀνησυχεῖτε κάπως. Καὶ ὅμως με φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο πολὺ καλὸν δι' ἐμὲ νὰ ἤξεύρα τί σκέπτεσθε αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Λοιπόν, ἔστω· ἔχετε δίκαιον. Ἀλλὰ γρήγορα, διότι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθουν ἄνθρωποι. Δὲν ἔχω ἀνάγκην, ἐλπίζω, νὰ εἶπω πολλὰ διὰ νὰ μ' ἐννοήσετε. Ἀγαπῶ τὸν ἀδελφόν μου· σήμερον μάλιστα τὸν ἀγαπῶ πολὺ. Εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς εὐκρινείας του. Ἀλλ' ἔχει φαντασίαν πολὺ ζωηράν... πρὸ μικροῦ τὸ παρατηρήσατε· τέλος πάντων, ... ἂν τυχὸν ἤθελεν ἐπιμένειν πολὺ νὰ διαλύσῃ προλήψεις σας τινάς... τὰς ὁποίας ἴσως δὲν ἔχετε, καὶ τῶν ὁποίων, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν εἶνε ἄξιος ἐντελῶς, σὰς παρακαλῶ νὰ ὁμιλήσετε περὶ τούτου εἰς τὴν μητέρα μου, εἰς μόνην τὴν μητέρα μου. Μὴ μ' ἐκλάβετε ἰδιότροπον καὶ ἀδιάκριτον, ὅτι τολμῶ νὰ σὰς δώσω τὴν γνώμην μου. Μοῦ εἶνε τόσο ἀναγκαῖον νὰ βλέπω τὴν μητέρα μου εὐτυχῆ, καὶ βλέπω τόσο καθαρὰ ὅτι συντελεῖτε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν εὐτυχίαν της, τῆς εἶνε δὲ τόσο ἀναγκαῖα ἡ συναναστροφή νεάνιδος νοήμονος καὶ με ἀξίαν, καὶ θὰ τῆς ἦτο τόσο ἀδύνατον νὰ σὰς ἀντικαταστήσῃ, ὥστε ἐπεθύμουν νὰ ἔχω τὴν πεποιθήσιν ὅτι εἴσθε καὶ σεῖς εὐτυ-

χῆς καὶ εὐχαριστημένη πλησίον της, καὶ ὅτι θὰ τῆς μείνετε πάντοτε. Ἴδου τὸ μόνον ἀντικείμενον τῶν σκέψεών μου.

— Σὰς εὐχαριστῶ δι' αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν, κύριε μαρκήσιε, ἀπήνησεν ἡ Καρολίνα, καὶ σὰς ὁμολογῶ ὅτι τὴν ἀνέμενα παρὰ τῆς εὐθύτητός σας.

— Τῆς εὐθύτητός μου; ἀλλ' ὅλη μου ἡ ἐξήγησις συνίσταται εἰς τοῦτο· ὅτι ὁ ἀδελφός μου εἶνε φαιδρός, ἐράσμιος, καὶ ὅτι ἂν ἡ φαιδρότης του ἤθελε σὰς καταστῆ ἐνοχλητικὴ, ἡ μήτηρ μου ἦτις γνωρίζει νὰ τὴν περιστέλλῃ καὶ ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπιροήν, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχω ἐγὼ, θὰ σὰς καθυσχάζεν ἐντελῶς, καὶ θὰ περιώριζε συγχρόνως εἰς τὸ πρέπον τὴν ζωηρότητα τῆς γλώσσης τοῦ ἀδελφοῦ μου.

— Ναί, ναί, ἐννοούμεθα, ἐπέλαθεν ἡ Καρολίνα, ἀλλὰ δὲν συμρωνοῦμεν ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῆς... φαιδρῆς ζωηρότητος τοῦ κυρίου δουκός. Σεῖς πιστεύετε ὅτι ἡ κυρία μαρκησία δύναται νὰ με προφυλάξῃ ἀπ' αὐτῆς. Ἐγὼ νομίζω ὅτι μεταξὺ υἱοῦ λατρευομένου καὶ μητρὸς φιλοστόργου οὐδεὶς δύναται οὐτε ὀφείλει νὰ παρεμβάλλῃ οἰονδήποτε παράπονον. Ἐνώπιον δικαστῶν τινῶν οὐδεὶς ἔχει ποτὲ δίκαιον. Ἐσυλογιζόμεν ἄκριβῶς τὴν θέσιν μου αὐτὴν, καὶ προέβλεπον με λύπην μου, ὅτι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν ν' ἀναγκασθῶ...

— Νὰ μὰς... ν' ἀφήσετε τὴν μητέρα μου; εἶπεν ὁ μαρκήσιος μετὰ ζωηρότητος πολλῆς, ἣν ἀμέσως κατέστειλεν. Ἄ! σὰς ἐπῆλθεν ἤδη αὐτὴ ἡ ἰδέα, λυποῦμαι πολὺ, ἀλλὰ δὲν μοῦ φαίνεται δικαιολογημένη. Προσέξατε μὴ φανῆτε ἄδικος. Ὁ ἀδελφός μου ἦτο πολὺ συγκινημένος σήμερον. Ἰδιαιτέρα τις περίστασις, ὑπόθεσις οἰκογενειακῆ, ... αἰσθηματικῆ κάπως τὸν εἶχεν ἐξείψει σήμερον τὸ πρωί. Ἦτον ἐπομένως ἀπόψε εὐτυχῆς, ἀγαθός, πλήρης ἐκχύσεως. Ὅταν τὸν γνωρίσετε καλλίτερα...

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐσήμανεν ἡ θύρα. Ὁ μαρκήσιος ἀνεσκίρτησεν. Ἦρχοντο οἱ οἰκεῖοι. Ἦναγκάζετο ν' ἀφήσῃ ἐκκρεμῆ πολλὰ πράγματα, ἅτινα ἤθελεν ἴσως καὶ νὰ εἰπῇ καὶ νὰ μὴν εἰπῇ. Ἐσπευσὲ δὲ νὰ προσθέσῃ:

— Τέλος πάντων, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς μου, μὴ σπεύσετε νὰ προβῆτε εἰς ἀπόφασιν, ἡ ὁποία θὰ τῆς ἦτο τόσο ὀδυνηρά. Ἄν ἐτόλμων, ἂν εἶχον τὸ δικαίωμα, θὰ σὰς ἐκέτευον νὰ μὴν ἀποφασίσετε τίποτε, πρὶν με συμβουλευθῆτε...

— Τὸ σέβας τὸ ὅποιον ἐπιβάλλει ὁ χαρακτήρ σας, ἀπήνησεν ἡ Καρολίνα, σὰς δίδει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ με συμβουλευσῆτε, ὥστε δὲν διστάζω νὰ σὰς ὑποσχεθῶ ὅτι μοῦ ζητεῖτε.

Ὁ μαρκήσιος δὲν ἐπρόφρασε νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, διότι εἰσῆρχοντο ἤδη ἄνθρωποι εἰς τὴν αἴθουσαν· ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ὑπῆρξεν εὐγλωτ-

τότατον, καὶ ἡ Καρολίνα ἀνεύρεν ἐν αὐτῷ τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, αἵτινες τῇ ἐφάρτησαν ἀμυδρὰ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς συνομιλίας των. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μαρκησίου εἶχον τὸ ὑπερφυακὸν ἐκεῖνο κάλλος, τὸ πηγάζον ἐκ φλογερᾶς ψυχῆς καὶ ἀγνότητος διανοημάτων. Ἦτο δὲ τὸ βλέμμα του ἡ μόνη αὐτοῦ ψυχικὴ ἐκδήλωσις, ἣν δὲν κατώρθου νὰ παραλύῃ ἡ δειλίη του. Ἡ Καρολίνα τὸ εἶχεν ἐντιμήσει, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἐτάραττεν οὐτε ἀνησυχεῖ αὐτὸν ἡ γλώσση τῶν διευγῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν, οὗς ἠρώτα πολλάκις ὡς γνώμονα τοῦ ἤθους καὶ τῶν πράξεων αὐτῆς.

(Ἐπιτετα συνεχῆ).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὸ τηλέφωνον, ὁ τηλεγράφος καὶ ἡ ἐπιστολογραφία. — Τηλεγραφικὴ μεταβίβασις ἰδιογράφων ἐπιστολῶν. — Οἱ Παριῖοι εἰς ἀπόστασιν μιᾶς μόνου ὥρας τοῦ Λονδίνου. — Οἱ ὑπόγειοι πνευματικοὶ σωλήνες πρὸς μεταφορὰν ἐπιστολῶν καὶ ἡ λειτουργία αὐτῶν. — Τὸ ἐν Παρισίοις λειτουργοῦν ταχυδρομικὸν τοῦτο σύστημα. — Μεταφορὰ τοῦ ἀέρος τῆς ἐφοχῆς καὶ τῆς ποτικῆς αἵρας εἰς τὰς μεγάλας πόλεις δι' ὑπογείων πνευματικῶν σωλήνων. — Ἡ ἐπιστήμη καὶ αἱ ἐφευρέσεις αὐτῆς πρὸς βελτιώσιν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ὑγειῶν συνθηκῶν καὶ παρτάσιν τῆς διαρκείας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. — Μικρὰ περίεργος στατιστικὴ μακροβιότητος.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν *Χρονικῷ* ἐπραγματεύθημεν ἐν γενέει περὶ τοῦ τηλεφώνου, τῆς νέας ταύτης ἐφευρέσεως τῆς προωρισμένης ἴσως νὰ ἐπισκιάσῃ τὸν τηλεγράφον, τὸ πεπαλαιωμένον πλέον τοῦτο θαῦμα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Καὶ διὰ τοῦ μὲν καὶ διὰ τοῦ δὲ μεταδίδονται σήμερον καὶ ἀνταλλάσσονται ἐν ἀκαρεῖ αἱ ἰδέαι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐν τούτοις καὶ παρὰ τοὺς δύο τούτους δεινοὺς ἀντιπάλους αἱ ἐπιστολαὶ — τὸ γλυκύτερον καὶ προσφιλέστερον ὄργανον τῶν ἐνδοτέρων τοῦ βίου ἡμῶν σχέσεων, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκαλύπτομεν εὐχαριστίας πάντας τοὺς διαλογισμούς μας ἢ δλόκληρον... τὴν καρδίαν μας — αἱ ἐπιστολαὶ κατὰ μυριάδας δὲν παύουσιν οὐχ ἦτον νὰ διασταυρῶσι καθ' ἐκάστην τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις γῆς τε καὶ θαλάσσης καὶ νὰ φέρωσι μακρὰν ἐκφράσεις καὶ διαχύσεις αἰσθημάτων, συγκινήσεις οἰκογενειακὰς ἢ ἀγγελίας ἐνδιαφερούσας, μετ' ἀγωνίας πολλάκις ἀναμενομένης.

Ἐπὶ τινὰ χρόνον μετὰ τὰς ἐφευρέσεις τοῦ τηλεγράφου καὶ τοῦ τηλεφώνου ἐνόμισαν, ὅτι ἡ ἐπιστολογραφία λαμβάνει δι' αὐτῶν κλίρον τραῦμα καὶ καταστρέφεται διὰ παντός. Ἀλλ' ἐσφαλμένοι ὑπῆρξαν οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι, καθόσον παραπλευρῶς τῆς μεγίστης ἀναπτύξεως τῶν δύο τούτων ταχέων μέσων τῆς διανοητικῆς ἐπικοινωνίας

τὰ ταχυδρομεία καθ' ἐκάστην ἐπίσης πολλαπλαπάζονται καὶ ἀναπτύσσονται γιγαντικῶς, καθ' ὅσον βεβαίως οὐδέποτε ἐν τηλεγράφημα θὰ δυνηθῇ νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίαν μιᾶς ἐπιστολῆς καὶ ὑπάρχουσι πλείσται περιστάσεις, καθ' ἃς μὴ φιλόφρων ἐπιστολὴ ἀξίζει περισσότερον μυρίων ξηρῶν καὶ ἰσχνῶν τηλεγραφημάτων τῆς στιγμῆς!

Καὶ ἐν τούτοις αἱ ἐπιστολαὶ σήμερον εἶτι, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐκπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς παντοιοτρόπου ταχείας ἐπικοινωνίας, ἀπαιτοῦσι τόσας ὥρας ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ἀπευθύνονται. Τόσαι ὥρα! σήμερον, ὅτε ὁ χρόνος εἶνε πολυτίμητος καὶ ὑπολογίζεται κατὰ δευτερόλεπτα!...

Εὐτυχῶς ὅμως ἰδού, ὅτι μηχανικός τις Γάλλος ὀνόματι Berlier προτείνει νὰ συντομεύσῃ εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν τὸν χρόνον τῆς μεταβίβασεως τῶν ἐπιστολῶν. Ἐκ Παρισίων ἡ ἐπιστολὴ ἀναχωροῦσα διὰ τοῦ προτεινομένου συστήματος τοῦ Berlier, θὰ φθάσῃ εἰς Λονδίνον μετὰ 1 ὥραν, εἰς Μασσαλίαν δὲ μετὰ 2 περίπου ὥρα! Τὸ σύστημα ἄλλως τε τοῦτο τὸ προτεινόμενον ὑπὸ τοῦ Berlier δὲν εἶνε ὅλως νέον, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ ἀπὸ τινος χρόνου διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐπιστολῶν ἐντὸς τῶν πλείστων μεγαλοπόλεων καὶ ἰδίᾳ εἰς Παρισίους.

Καὶ ἄλλοτε ἐν τοῖς *Χρονικοῖς ἡμῶν ἐκ Παρισίων*, προκειμένου περὶ δημιουργίας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ μικροῦ ταχυδρομικοῦ ὑπογείου σιδηροδρομικοῦ προωρισμένου ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ταχείαν μεταφορὰν τῶν ἐπιστολῶν, περιεγράψαμεν τὸ ὑπάρχον ἐν Παρισίοις καὶ λειτουργοῦν πρὸ πολλοῦ χρόνου μέσον ταχυτάτης μεταφορᾶς τῶν ἐπιστολῶν διὰ πνευματικῶν ὑπογείων σωλήνων.

Τὰ διάφορα ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς εὐρείας πύλεως τῶν Παρισίων συνδέονται ἀλλήλοισ διὰ συμπλέγματος τοιούτων ὑπογείων μεταλλίνων σωλήνων, ἐν οἷς διὰ καταλλήλων μηχανῶν δύναται νὰ συμπυκνοῦται ἢ ἀραιούται ὁ ἐμπεριεχόμενος ἀήρ. Κύλινδρος κενὸς πληρούμενος ἐπιστολῶν, αὐτὸς δὲ πληρῶν δίκην ἐμβόλου ἀκριβῶς τὴν χωρητικότητά των σωλήνων ὠθεῖται εὐχερῶς καὶ διολισθαίνει ἐντὸς τῶν σωλήνων μετὰ μεγίστης ταχύτητος ἐκ τοῦ ἐνὸς σταθμοῦ πρὸς τὸν ἕτερον ὑπὸ τῆς τάσεως τοῦ ὀπισθεν αὐτοῦ συμπεπιεσμένου ἀέρος, ἐνῶ τοῖναντίον ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀήρ διὰ καταλλήλων μηχανῶν εὐρηται ἀραιωμένος. Ὁ κύλινδρος δὲ οὗτος ταξιδεύων ἐντὸς τῶν σωλήνων φέρει ἅμα ἐν τῇ κοιλότητι αὐτοῦ ἐλαφρὰ ἐπιστολάρια, ἅτινα μὲν ἀφικνούμενα εἰς τὸν προσηκόντα σταθμὸν παρευθὺς διακινούνται εἰς τοὺς παραλήπτας.

Τὸ εὐφύει καὶ λίαν πρόσφορον τοῦτο σύστημα,

ὅπερ πρὸ πολλοῦ χρόνου εἶνε ἐν χρήσει εἰς Παρισίους, καὶ οὕτως τὰς λαμπρὰς ὠφελείας καὶ ἡμεῖς πολλάκις ἐχρησιμοποίησαμεν ἐκεῖ, σήμερον ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ περίχωρα, ὧν τὰ πλεῖστα συνδέονται ἀπὸ τινος πρὸς τὴν πόλιν διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν σωλήνων.

**

Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο καὶ ὁ μηχανικός Berlier μελετήσας καλῶς ἐπρότεινε νὰ ἐπεκτείνῃ διὰ τὴν ταχίστην συγκοινωνίαν καὶ μεγάλων ἀποστάσεων. Ἐξήτασε δ' ἐπισταμένως καὶ εὔρεν ὅτι οὐδόλως εἶνε ἀπραγματοποίητος τοιαύτη ἐπιχείρησις, καθ' ὅσον οὐ μόνον ὑπελόγησε τὰ ἐξοδα, ἀτινα θὰ καλύπτονται κάλλιστα ἐκ τῶν ἐσόδων, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ἀπροσκόπτου καὶ κανονικῆς λειτουργίας τοῦ ἔργου.

Ἡ μεγάλη ἀπόστασις τῶν δύο μεγαλοπόλεων οὐδὲν παρέχει πρόσκομμα εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν πνευματικῶν σωλήνων. Μία ἀπλυστάτη μικρὰ κινητήριος μηχανὴ δυνάμειος δύο μόνων ἵππων θὰ δύναται εὐχερῶς ν' ἀραιῶσιν τὸν ἐντὸς τοῦ μακροῦ σωλήνος ἀέρα. Θέλουσι δὲ τεθῆ δύο πνευματικοὶ σωλήνες μεταξύ Παρισίων καὶ Λονδίνου· εἰς διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ ἕτερος παραπλεύρως τοῦ πρώτου διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς ἀλληλογραφίας. Καθ' ὁδόν, ἐννοεῖται, εἰς τὰς ἐπισημοτέρας τῶν πόλεων, δι' ὧν θὰ διέρχωνται οἱ σωλήνες, θέλουσιν ἰδρυθῆ σταθμοὶ χρησιμοποιοῦντες καὶ δι' ἑαυτοῦς τὴν ταχυδρομικὴν λειτουργίαν τῶν σωλήνων.

Ἐκαστος κύλινδρος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ δέματος τῶν ἐπιστολῶν θὰ ἔχῃ βάρους δέκα χιλιόγραμμα. Θὰ φθῆνῃ δὲ εἰς Λονδίνον μετὰ μίαν ὥραν περίπου· οὐχ ἦττον θὰ εἶνε δυνατὸν ἐντὸς τῶν σωλήνων ἀλλεπαλλήλως ν' ἀποστέλλωνται τοιοῦτοι κύλινδροι κατὰ πᾶν δέκατον λεπτόν τῆς ὥρας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διατηρῆται συνεχῆς, οὕτως εἰπεῖν, μεταβίβασις ἐπιστολῶν. Τοιοῦτοτρόπως Παρισίους γράφων εἰς Λονδίνον μετὰ 3 ἢ 4 ὥρας θὰ δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς του!

**

Διὰ δαπάνης 34 ἑκατομμυρίων φράγκων ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιχείρησις συντελεῖται ὑπελογίσθη δὲ, ὅτι διὰ τέλους μόνον εἰκοσιπέντε λεπτῶν ἐπιέκαστης ἐπιστολῆς 15 γραμμαρίων, ἑκαστος ἀποστέλλόμενος κύλινδρος θέλει ἀποφέρει κέρδος καθαρὸν 19 φρ. καὶ $\frac{35}{100}$ κατ' ἔτος δὲ δι' ἀποστολὴν ἐν ὅλῳ 84,400 κυλίνδρων θέλει μένει καθαρὸν κέρδος 1,671,200 φράγκων. Ἐπιχειρήσις ἐπικερδῆς ἄμα καὶ ὠφέλιμος. Ὅποιαν δὲ πρόδοον θέλει ἐγκινεῖσι εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν! Διὰ τηλεγραφικῆς περίπου ταχύτητος θὰ μεταφέρονται ἰδιόγραφοι ἐπιστολαὶ διὰ πολλῶν

μικροτέρας δαπάνης καὶ χωρὶς ποτε τὸ περιεχόμενον νὰ τίθεται εἰς τὴν δίκρισιν τῆς ἀκριτομύθου πολλάκις ἐχευθίας τῶν τηλεγραφικῶν ὑπαλλήλων.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐπιτυγχάνουσα ἐνταῦθα θέλει ἐπεκταθῆ τάχιστα εἰς τὸν ταχυδρομικὸν σύνδεσμον πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ προωριεῖται νὰ φέρῃ πάλιν μέγιστα ἀγαθὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

**

Ἐν μέσῳ τῆς ζωῆς καὶ ἀκαταπαύστου προοδευτικῆς ἐργασίας τὰ πάντα φαίνονται σήμερον δυνατὰ γενέσθαι καὶ πόσα πράγματα ἀτινα μέχρι τῆς χθὲς ἐνομιζόντο ἀδύνατα, σήμερον εἶνε πραγματικότης. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ φανῆ τολμηρὸν καὶ τὸ νῦν ἀνακοινοῦμενον ὅτι δὲν ἀπέχει ἴσως πολὺ ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ μεταφέρωμεν εὐχερῶς τὴν ἐξοχὴν εἰς τὰς πόλεις. Ναί! οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐστιῶν τῶν νοσηρῶν καὶ δηλητηριωδῶν ἀναθυμιάσεων καὶ μiasμάτων, δὲν θέλουσι στερεῖσθαι καὶ αὐτοὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος τῶν ἐξοχῶν, οὔτε τοῦ ἰωδιούχου θαλασσοῦ ἀέρος.

Τοῦτο τοῦλάχιστον ὑπόσχεται ἡμῖν ἕτερος Γάλλος ἐπιχειρηματίας ὁ Delore, ὅστις — ὑπὲρ πᾶν ἄλλο γνωρίζων καλῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ μόνον ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ κρέατος, ἀλλ' ἐπίσης ζῆ καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος, — ἐπρότεινε πρὸ τινος μόλις διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν σωλήνων καὶ διὰ καταλλήλων ἀεραντλιῶν νὰ μεταφέρῃ καὶ διασκορπίζῃ εἰς ὅλας τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων ἀέρα καθαρὸν καὶ ὑγιεινὸν φέροντα τὸ βαλσαμῶδες καὶ τονωτικὸν χρωμα τοῦ θύμου καὶ τῆς ἐλάτης τῆς ἐξοχῆς, ἢ τὴν ζωογόνον δροσερότητα τῆς ποντιᾶδος αὔρας.

**

Λαμπρὸν ἄμα καὶ φιλόανθρωπον σχέδιον, τοῦ ὁποίου οὕτως ἢ ἄλλως ὁ σκοπὸς δὲν θέλει, νομίζομεν, βραδύνει νὰ ἐκπληρωθῆ σήμερον μάλιστα, ὅτε ἤρξατο ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων νὰ μελετᾶται μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος ἢ ὅσον οἶόν τε ὑγιεινὴ καθαριότης τῶν πόλεων καὶ νὰ ἐπινοῶνται μύρια ἐφευρέσεις ἐναντίον πληθῶς νοσοποιῶν αἰτίων βραχυπόντων μεγάλως τὴν φυσικὴν διάρκειαν τοῦ βίου τῶν ἐν ταῖς πόλεσι διαβιούντων.

Πρὸ τινων ἔτι ἐτῶν, περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε αἱ γνώσεις τῆς ὑγιεινῆς ἦσαν λίαν περιορισμέναι, ὁ μέσος ὅρος τοῦ βίου ἦτο 30 ἔτη περίπου, καὶ σήμερον, ὅτε τὰ παραγγέλματα τῆς ὑγιεινῆς ἐκτιμῶνται ὑπερβαλλόντως, ὁ μέσος ὅρος ἀνῆλθεν εἰς 40 καὶ πλέον ἔτη!

Κατὰ τὸν διάστημα Γάλλον φυσιολόγον Flourens πραγματευθέντα περὶ τῆς διάρκειας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς 1) ἡ μέση διάρκεια τοῦ βίου εἶνε κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐν Εὐρώπῃ 36—40 ἐτῶν 2) ἡ συνήθης δὲ διάρκεια εἶνε περίπου

75 ἐτῶν 3) ἡ ἀσυνήθης καὶ ἀνόμαλος διάρκεια εἶνε περίπου ἐνός καὶ ἡμίσεος αἰῶνος· καὶ 4) ἡ φυσικὴ διάρκεια τῆς ζωῆς δὲν εἶνε μικροτέρα τῶν 100 ἐτῶν.

Ὡστε κατὰ τὸν ἐπιστήμονα τοῦτον πᾶς τις ὀφείλει, σωφρόνως καὶ κατὰ τοὺς κανόνες τῆς ὑγιεινῆς ζωῆς, νὰ συμπληρώσῃ, ἐὰν μὴ ἐπισυμβῆ τι αὐτῷ αἰφνης ἀπευκταῖον, τὴν ἑκατονταετηρίδα αὐτοῦ. Ἄλλ' ἀτυχῶς οὐ δέδοται τοῖς πᾶσι τὸ εὐτύχημα τοῦτο. Βεβαίως οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἤθελε ποτε δυσαρεστηθῆ ἐὰν ἠδύνατο νὰ διέλθῃ ἡσυχος τὸν μακρὸν αὐτοῦ αἰῶνα τῆς ὑπάρξεως, πλὴν ἀτυχῶς κατατρυχόμεθα ὑπὸ μυρίων δεινῶν, πρὸ τῶν ὁποίων συνήθως ὑποκύπτομεν πρὶν ἢ εἶτι δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ φυσικὸν αὐτὸ τέρμα τῆς ἐπιγείου ὁδοπορίας μας.

**

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσιν ἄλλοι — καὶ οὗτοι εἶσιν ἀτυχῶς ὀλίγοι — οἵτινες ἀκαίῳ χαριετώσῃ τὴν ἀνατολὴν καὶ δευτέρου δι' ἑαυτοῦς αἰῶνος! Πολλῶν τοιούτων μακροβίων ὁ βίος περιγράφῃ ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων· ἡ δὲ ἱστορία ἐπίσης ἀναφέρει διαφόρους τοιούτους.

Ὁ Hongo πρόξενος τῆς Βενετίας ἐν Σμύρνῃ ἀπέβιωσεν ἐν ἡλικίᾳ 115 ἐτῶν· ἐνομφεῦθη πεντάκις καὶ ἀπέκτησε 49 τέκνα· εἰς ἡλικίαν δὲ 100 ἐτῶν ἔσχε νέαν ὀδοντοφυΐαν καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνεφύησαν ἐκ νέου· ἡ ἱστορία ἐνταῦθα δὲν ἀναφέρει ἂν τοὺς ὀδόντας ἐφύτευσεν ἐπιδέξιός τις ὀδοντοίατρος, τὰς δὲ τρίχας ἐπιτήδειος τοῦ συρμού κομμωτῆς! Ἔτερος Ἀγγλος, εὐτυχέστερος οὗτος, ἀναφέρεται ζήσας ἐπὶ 169 ἔτη· ἐγενήθη τῷ 1483 καὶ ἀπέβιωσε τῷ 1652· εἶδε βασιλευσάντας τοῦ ἔθνους του δέκα μονάρχας· τὸ περίεργον δὲ εἶνε, ὅτι ἐν ἡλικίᾳ 101 ἐτῶν ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τῆς πατρίδος του, ὡς μετὰ νεαρῆς τινος κόρης λάθρα... τεκνοποιήσας!

Κατὰ τινὰ στατιστικὴν τοῦ Ἀγγλοῦ Easton καταρτισθεῖσαν ἐκ μόνων τῶν δημοσιευθέντων κατὰ καιροὺς θανάτων:

1311 ἄτομα ἀπέθανον ἐν ἡλικίᾳ	100—110 ἐτῶν
277 » » » » »	110—120 »
84 » » » » »	120—130 »
26 » » » » »	130—140 »
7 » » » » »	140—150 »
3 » » » » »	150—160 »
2 » » » » »	160—170 »
4 » » » » »	170—185 »

Κατ' ἄλλην δὲ στατιστικὴν Γερμανοῦ τινος:

1000 ἄτομα ἔζησαν	100—110 ἔτη
60 » » » » »	110—120 »
29 » » » » »	120—130 »
15 » » » » »	130—140 »
6 » » » » »	140—150 »
1 » » » » »	169 »

**

Διὰ τὴν μακροχρόνιον τοῦ βίου διατήρησιν πλεῖστοι παράγοντες συντελοῦσιν ἐκτὸς τῆς ἰδίας τοῦ ὄργανισμοῦ κατασκευῆς καὶ τῶν περιβαλλουσῶν κλιματικῶν καὶ ἄλλων μετεωρολογικῶν συνθηκῶν, συντελεῖ ἐτι καὶ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν τῶν ἀτόμων αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἐξέων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς κοινωνίας, ἧς ἀποτελοῦσι μέρος. Συνήθως ὅμως ἡ μακροβιότης πολὺ συχνότερον ἀπαντᾷ εἰς ἐξοχὰς, ὅπου ὁ βίος εἶνε ἀπλούστερος, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐξωτερικαὶ συνθήκαι πολλῶ ἀνώτεροι καὶ καλλίτεροι ὑπὸ ὑγιεινῆς ἐποψῆς ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν.

Τὰ ἐπαγγέλματα καὶ αἱ καθημεριναὶ τῶν ἀτόμων ἀσχολίαι ἐξασκοῦσι μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν μακροβιότητα· οἱ κληρικοὶ, οἱ ὑπὸ οὐδεμιᾶς σπουδαίας καὶ ἐπιμόχθου βιωτικῆς μερίμνης συνήθως κατατρυχόμενοι, ἔχουσι πάντων τὰς μεγαλύτερας ἐλπίδας μακροβιότητος· εἶτα ἔρχονται κατὰ τάξιν οἱ γεωργοὶ, οἱ ἐμπορευόμενοι, οἱ στρατιωτικοὶ, οἱ δικηγόροι, οἱ καλλιτέχναι, οἱ διδάσκαλοι, καὶ ὕστατοι ὅλων οἱ ἰατροὶ, οἱ γενναῖοι οὗτοι καὶ φιλόανθρωποι στρατιῶται τῆς ἐπιστήμης οἱ φθειρόντες τὴν ὑγίαν των ἐν ταῖς καθημεριναῖς αὐτῶν προσπάθειαις, ὅπως σώσωσι καὶ παρατείνωσιν, ὅσον οἶόν τε, τὸν βίον τῶν ὁμοίων των, οἱ ἐκουσίως καὶ ἀξιεπαίνως ἐκτιθέμενοι ἐν τῇ καθημερινῇ ἐνασχῆσει τῆς ἐπιστήμης των εἰς παντοίους κινδύνους μεταδοτικῶν νοσημάτων, οἱ ἀόκνως ἐργασθέντες καὶ μοχθήσαντες ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν, ὅπως ἀποκτήσωσιν ἐν διπλωμα ἰσοδυναμοῦν οὐδὲν ἦττον ἢ πρὸς ἀληθῆ καταδίκην ἰσοβίων καταναγκαστικῶν ἔργων.

**

Ἄλλη ἀτυχῆς μεγάλη κοινωνικὴ τάξις, παρέχουσα προῶρις πολλὰ θύματα, εἶνε ἡ τῶν ἐργατῶν τῶν μεγαλοπόλεων, οἵτινες ἐν μέσῳ παντοίων στερησεων ἐργάζονται εἰς μέρη πολλάκις ἀκάθαρτα καὶ ἀποδίδοντα μυρίας δηλητηριώδεις ἀναθυμιάσεις· ἰδίως μάλιστα οἱ ἐργαζόμενοι οὐσίας ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγίαν, ὡς λ. χ. τὸν μόλυβδον, τὸν ὑδράργυρον κλπ.

Σήμερον ὅμως εὐτυχῶς, ὅτε αἱ γνώσεις τῆς ὑγιεινῆς διαδίδονται παρὰ τῷ λαῷ, ὅτε δίδεται μεγίστη προσοχὴ ὑπὸ τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων εἰς τὴν δημοσίαν ὑγιεινὴν καὶ τὴν κατὰ τοὺς κανόνες τῆς ὑγιεινῆς κατασκευὴν τῶν πόλεων, βαθμηδὸν ἡ μέση διάρκεια τοῦ βίου ἐν ταῖς πόλεσιν ἡμεῖς αὐξάνει εἰς βαθμὸν λίαν εὐχάριστον.

Εἶνε δ' ἐπομένως ἰκανῶς εὐχάριστος καὶ ἡ μετ' ὀλίγον μέλλουσα ἐφαρμογὴ τοῦ προτεινομένου ὑπὸ τοῦ Delore συστήματος ἀερισμοῦ τῶν πόλεων, ὅπερ προωριεῖται νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πνεύμονας ἰδίως τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων καθαρὸν τῆς ἐξοχῆς ἀέρα, διαβιούντων νῦν καὶ διεξαγόντων τὰ ἐπίπονα καὶ ἐπιβλαβῆ πολλάκις

εις τὴν ὑγιάν ἔργα των ἐν μέσῳ ῥυπαρῶν καὶ ἀκαθάρτων συνοικιῶν καὶ νοσηρῶν ἀναθυμιάσεων.

(Ἐπιτετα τὸ τέλος).

ΦΕΡΕΚΥΑΝΣ

Η ΥΓΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελ. 317.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τὸ ἔριον εἶνε τὸ ἀριστον τῶν ὑφασμάτων. Κακὸς ἀγωγὸς καὶ καλὸς ἀκτινοβολεὺς τοῦ θερμαντικοῦ, πορῶδες, διεγερτικὸν τῆς τριχοειδοῦς κυκλοφορίας τοῦ δέρματος, κατάλληλον πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων ἐλαφρῶν, τὸ ἔριον κατέχει πάντα τὰ πλεονεκτήματα ἀξιολόγου ἐνδύματος.

Μὴ φοβείσθε νὰ συνειθίσετε εἰς ὑπερβολικὴν ἀβρότητα διαίτης. Μεταχειρίζεσθε πάντοτε, νέοι καὶ γέροντες, περιπόδια ἐξ ἔριου τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος. Φέρετε ἐσωτερικῶς τὴν φλανέλλαν ἐπὶ τέσσαρας ἢ ἐπὶ ἕξ μῆνας.

Ἐὰν εἰσθε ἀδύνατοι ἢ διατεθειμένοι εἰς ἀρρωστίαν τοῦ στήθους, φέρετε τὴν φλανέλλαν καὶ τὸ θέρος, ἀλλ' ἐλαφροτέραν.

Ἐὰν ἔχετε ἐπιδερμίδα ὑπερβολικῶς εὐερέθιστον εἰς τὴν πρὸς τὸ ἔριον ἐπαφήν, φέρετε τὴν φλανέλλαν ἐπὶ βαμβακεροῦ ὑπενδύτου, ἀλλὰ προτιμότερον εἶνε νὰ συνειθίσετε αὐτήν.

Ἡ συνήθης χρῆσις τῆς φλανέλλας ἀρκεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅπως ὑπερασπίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ συχνῶν ψυχράσεων καὶ ρευματισμῶν, καὶ προστατεύσῃ ἀπὸ τῆς φθίσεως πολυτίμον ὑπαρξίν. Πιθανῶς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπάσχον ὀλιγώτερον ἡμῶν ὑπὸ τοῦ μιάσματος τῆς Ῥώμης (malaria), διότι ἔφερον πάντοτε ἐριούχα ἐνδύματα.

Διαρκούντος μεγάλου πολέμου ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ὁ ἰατρός Rush παρετήρησεν, ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ φοροῦντες ἐπὶ τοῦ δέρματος τὴν φλανέλλαν, ἦσαν πολὺ σπανιότερον τῶν ἄλλων ἀρρωστοί.

Ὁ ἰατρός Ballingall παρετήρησεν, ὅτι κατὰ τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἐκστρατείαν, τὰ στρατεύματα ὅσα ἐφόρου ἐριούχα ἐνδύματα, εἶχον τὸν ὀλιγώτερον ἀριθμὸν τῶν ἀρρωστῶν.

Ὁ πλοίαρχος Murray, ἀφοῦ διέτριψε δύο ἔτη μετὰ τοῦ πλοίου του ἐν τοῖς πάγοις τοῦ Λαβραδὸρ, διατάχθη νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἀντίλλας νήσους. Προσέθεσε τότε εἰς τὰ ἐνδύματα ἐνὸς ἐκά-

στου ναύτου, δύο ζεύγη ἐσωθράκων καὶ ὑποκάμισων ἐκ φλανέλλας. Καθ' ἐκάστην δὲ ἐπεθεώρει προσεκτικῶς, ὅπως βεβαιωθῇ, ὅτι τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἔφερε τὰ ἐριούχα ταῦτα ἐνδύματα. Οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν ἐνόουν διατὶ ἔπρεπεν ἤδη νὰ ἐνδύωνται θερμότερον, ἐνῷ μετέβαινον ἀπὸ τῶν πάγων τοῦ πόλου εἰς τὸν ἥλιον τῶν τροπικῶν. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος Murray ἠδιαφύρει περὶ τῶν σκέψεων τούτων.

Ἐν τούτοις ἀνεχώρησε μετὰ πλήρωμα 150 ἀνδρῶν, ἐπισκέφθη σχεδὸν ὅλας τὰς νήσους τῆς Ἀμερικῆς καὶ τινὰς λιμένας τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου χωρὶς νὰ χάσῃ οὔτε ἓνα ἄνθρωπον, καίτοι διήλθεν ὅλους τοὺς κινδύνους τῆς ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο ἀντίθετον κλίμα μεταβάσεως.

Ὁ ἰατρός Hope ἐσυνηθίζε νὰ ἐρωτᾷ πάντοτε τοὺς ἀρρώστους αὐτοῦ τοὺς πάσχοντας ἐκ πνευμονίας, ἐκ πλευρίτιδος, ἢ ἐξ ὀξείας ρευματισμοῦ, ἐὰν οὗτοι εἶχον τὴν καλὴν συνήθειαν νὰ φορῶσι φλανέλλαν. Βεβαίως δὲ, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρρώστων τούτων ἀπεκρίνοντο, ὅτι δὲν ἐφόρου αὐτήν.

Ἐπιτραπήτω μοι μετὰ τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις, νὰ προσθέσω γεγονὸς ἐξ αὐτοψίας γνωστὸν εἰς ἐμέ.

Πρὸ καιροῦ ὄχι μακροῦ οἱ χωρικοὶ μὲς τοῦ Lago Maggiore, μόλις ἤρχετο ὁ ὀκτώβριος, ἐνεδύνοντο ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ κνανῶν ἐνδυμάτων ἐξ ἐριούχου ὑφάσματος ὑπὸ αὐτῶν ὑφαινομένου. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ των ταῦτη μᾶλλον κωμικοὶ ἢ ὠραιοί. Ἄλλ' ἤδη ἐνδύνονται διὰ λινοβάμβακος καὶ δι' ἄλλων ὑφασμάτων μᾶλλον βαμβακερῶν ἢ ἐριούχων. Ὅλοι οἱ ἰατροὶ συμφωνοῦσι, ὅτι ἡ φθίσις καὶ αἱ ὀξείαι στηθικαὶ ἀρρωστίαι ἠξήσαν μεγάλως μετὰ τῶν ἐν λόγῳ χωρικῶν. Εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ ἐρίου συνετέλεσεν εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο.

Εἶγε λοιπὸν δικαίον ὁ Σαιξπῆρος λέγων «*Εἶδος τι μαγικῆς δυνάμεως ἐνοικεῖ εἰς τὴν φλανέλλαν*».

Ὅχι ἀπὸ οικονομίαν, μετέλεγε σεις, ὄχι διὰ τὸν συρμόν, περιμένοντες τὰ δριμύτερα φύχη, ὅπως φορέσωμεν τὸν ἐριούχον χιτωνίσκον ἢ τὴν φλανέλλαν, ἀλλὰ διότι δὲν θέλομεν νὰ γείνωμεν παρὰ πολὺ εὐπαθεῖς.

Δίδομεν εἰς τὰ τέκνα μὲς χιτωνίσκους βαμβακερούς καὶ ὄχι ἐριούχους, ὅπως ἀσκήσωμεν αὐτὰ εἰς τὰς κακοκαιρίας, ὅπως καταστήσωμεν αὐτὰ εὐρωστότερα.

Πρόληψις τοῦτο, πρόληψις, ἐλεεινὴ πρόληψις! Διότι προτιμότερον πολὺ εἶνε ν' ἀντιτασσώμεθα πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰς χιόνας μετὰ τὸ σῶμα καλῶς κεκαλυμμένον, ἢ νὰ μιμώμεθα δῖθρον

τὸν Σπαρτιάτην παρὰ τὴν πυρὰν τῆς ἐστίας. Προτιμότερον εἶνε ν' ἀποκτώμεν ὑγιάν καὶ ὄρεξιν εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα φέροντες θώρακα οὕτως εἶπεῖν ἐκ φλανέλλας, ἢ νὰ φοριώμεν καὶ νὰ τρέμωμεν κατ' οἶκον μετὰ χιτωνίσκον καὶ περιπόδια βαμβακερά.

Ὅτι εἰς ἐμὲ νὰ σᾶς εἶπω εἶνε, ὅτι ἡ πρόθεσις νὰ δημιουργήσωμεν Σπαρτιάτας διὰ τοῦ φουράματος τῶν σημερινῶν παιδῶν, εἶνε πρόθεσις ἀνθρωποκτόνος, πληροῦσα τὰ νεκροταφεῖα πολλῶν θυμάτων καὶ ἀφίνουσα βίον πλήρη ἀρρωστῶν εἰς τοὺς ἐπιζῶντας.

Ἡ μετὰ εἴς ἐμὲ εὐθύς μετὰ τὸ ἔριον ὡς πρὸς τὰ ὑγιανὰ πλεονεκτήματα. Διατηρεῖ τὸ θερμαντικὸν κάλλιον ἢ ὁ βάμβαξ καὶ τὸ λίνον, καὶ οὕτω ἔχει τὴν πολυτίμον ιδιότητα νὰ διδῇ εἰς τὴν ἐπιδερμίδα ἐξαισίαν συναισθησῆσαι, τὰς ὁποίας οὔτε τὸ ἐριούχον οὔτε τὸ βαμβακερὸν ὑφάσμα δύναται νὰ παράσχωσιν.

Εἰς τινὰς ἢ μετὰ εἰς ἐρχομένη εἰς ἄμεσον πρὸς τὸ δερμα ἐπαφήν, διαταράσσει τὴν ἠλεκτροικὴν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐξάνθημα. Ἄλλὰ τὸ μέγιστον τῶν μειονεκτημάτων αὐτῆς εἶνε, ὅτι εἶνε πολυδάπανος.

Τὰ μετὰ εἰς ἐμὲ περιπόδια, δι' ὅν δύναται ν' ἀγοράσῃ αὐτὰ, εἶνε ἀριστον πρᾶγμα.

Ὁ βάμβαξ διατηρεῖ τὸ σῶμα θερμότερον ἢ τὸ λίνον, ἀπορροφᾷ ὀλιγώτερον τούτου τὴν ὑγρασίαν καὶ ἐπομένως δὲν καταστρέφει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀντανακλαστικὴν ιδιότητα διὰ καλοῦ ἀγωγῆς, οἷον εἶνε τὸ ὕδωρ ἀντὶ κακοῦ ἀγωγῆς οἷος εἶνε ὁ ξηρὸς ἀήρ.

Τὰ βαμβακερὰ ὑποκάμισα εἶνε προτιμότερα τῶν λινῶν ὑπὸ ὑγιανῆν ἐποψιν πάντοτε μὲν, ἀλλ' ἰδίως τὸ θέρος εἰς τὰς θερμὰς χώρας, καίτοι ταῦτα δὲν δίδουσι τὰς εὐαρέστους ἐκείνας συναισθησῆσαι τῆς δρόσου, ἃς δίδει τὸ λίνον καὶ ἡ κἀναναβίς. Αἱ πλατεῖαι καὶ γωνιώδεις ἴνες τοῦ βαμβακεροῦ ὑφάσματος διερεθίζουσι τὴν ἀβρὰν ἐπιδερμίδα, καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν τροπικῶν, ὅπου ἡ ἐπιδερμὶς πλέον ἢ ἄλλου ἔχει ἐξαισίαν ὑπερευαισθησίαν, εἶδον πολλὰς σιτιορίας μὴ δυναμένας κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀνεχθῶσι τὸν βάμβακα οὔτε δι' ὑποκάμισα, οὔτε διὰ σινδῶνας.

Τὸ λίνον διακρίνεται εἰδικῶς ἀπὸ τὰ ἄλλα ὑφάσματα διὰ τὴν οἰνεὶ στρογγυλότητα καὶ τὴν μαλακότητα τῶν ἰστῶν του, δι' ὧν τὰ ἐξ αὐτοῦ ὑφάσματα ἔχουσιν ἀβρότητα καὶ μαλακότητα ἐπιζητουμένην παρὰ τῶν εὐαισθητῶν καὶ ἀπαιτητικῶν προσώπων.

Ἄλλὰ τὸ ἀριστοκρατικὸν λίνον ἔχει τὸ σπουδαῖον κακὸν νὰ ἦνε καλὸς ἀγωγὸς καὶ κακὸς ἀκτινοβολεὺς τοῦ θερμαντικοῦ, διό ἔχει ἀκριβῶς ἰδιό-

τητας ἐναντίας πρὸς τὰς ἀπαιτουμένας δι' ἐνδύμα ὑγιανόν. Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι τὸ ὑφάσμα τοῦτο τηρεῖ ψυχρὸν τὸ δερμα. Τὸ δὲ θέρος ἀπορροφᾷ εὐκολώτατα τὸν ἰδρῶτα, ὅστις ἀντικαθιστᾷ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα τὸν ἐντὸς τῶν πλεγμάτων αὐτοῦ περικλειόμενον. Ἐπειδὴ δὲ μεταβάλλεται οὕτως εἰς ἐπὶ μᾶλλον καλὸν ἀγωγὸν τοῦ θερμαντικοῦ, ψυχραίνει ἀποτόμως καὶ σχεδὸν πάντοτε παρακαίρως τὸ σῶμα μὲς.

Προσθέσατε ὕστερον τὸ ἄλλο κακόν, ὅτι τὸ ὑγρὸν δι' οὗ τὸ λινὸν ὑφάσμα τόσον εὐκόλως διαβρέχεται, συνεχῶς ἐξατμίζεται, καὶ ἐξατμίζόμενον ὁλονὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ δέρματος τὸ θερμαντικόν. Πολλὰ ψυχράσεις καὶ πολλοὶ ρευματισμοὶ συμβαίνουσι τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, ἕνεκα τῆς συνήθους τοῦ φορεῖν λινὰ ὑποκάμισα.

Ἐὰν σᾶς φαίνεται παρὰ πολὺ χυδαῖον τὸ φέρεν βαμβακερὸν ὑποκάμισον, διότι εἶνε εὐθηνόν, φορέσατε ἐπὶ τοῦ βαμβακεροῦ καὶ ἄλλο ὑποκάμισον λινόν, καὶ οὕτω ἡ ὑγιανὴ καὶ ἡ ματαίότης θὰ φθάσωσιν εἰς φιλικὸν συμβιβασμόν. Ἄλλως τε θέλω σᾶς παρηγορήσει λέγων ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ἐγκώρισα πολλοὺς λόρδους τοῦ *West-India*, τοῦ ὑψηλοῦ *fashion*, οἵτινες ἔφερον πάντοτε ὑποκάμισα βαμβακερά, καὶ δὲν ἠσχύνοντο ἐπὶ τούτῳ.

Ἡ κἀναναβίς ὀλίγον διαφέρει τοῦ λίνου ὡς πρὸς τοὺς φυσικοὺς χαρακτῆρας τῆς.

Αἱ μηλωταὶ εἶνε διὰ τὰ κλιματὰ μὲς ὑπερβολικὸν σκέπασμα, καὶ μόνῃ ἢ πολυτέλειᾳ δύναται κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ καταστήσῃ αὐτὰς ἀναγκαίας.

Μὲ ἐρχεται νὰ γελάσω, καὶ πλέον ἢ μίαν φοράν, ὅταν εἰς τὸ μέτριον κλίμα τῆς Τοσκάνης ἢ εἰς τὰς θερμὰς ὁδοὺς τῆς Νεαπόλεως, συναντῶμαι μετὰ τινος Κυρίου σκεπασμένου διὰ μηλωτῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Τί ἤθελον κάμει αὐτοὶ οἱ ἥρωες, ἐὰν ἦσαν εἰς τὴν Στοκχόλμην ἢ εἰς τὴν Πετροῦπολιν;

Τὰ καλῆτερα ἐνδύματα εἶνε τὰ λευκά καὶ τῶ ὄντι τὰ βαθεῖα καλούμενα χρώματα εἶνε καλοὶ ἀκτινοβολεῖς τοῦ θερμαντικοῦ, τὸ ὅποιον ἀπορροφῶσιν ἐπίσης μετὰ μεγάλης εὐκολίας, ἐνῷ τὸ λευκὸν χρῶμα ἀντανακλαστικῶς τὰς ἀκτίνες τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ θερμαντικοῦ, καὶ εἶνε ἐπομένως κακὸς ἀγωγὸς καὶ κακὸς ἀκτινοβολεὺς, καὶ διὰ τοῦτο τὸ χρῶμα τοῦτο εἶνε κατάλληλον διὰ τὰ ἐνδύματα καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Τὸ λευκὸν χρῶμα ἐμποδίζει τὸ θέρος μὲν τὴν διάβασιν τῆς ἐξωτερικῆς θερμότητος, τὸν χειμῶνα δὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰδίας ἡμῶν θερμότητος. Πάντες γνωρίζουσι τὸ ὠραῖον πείραμα τοῦ Φραγκλίνου, ὅστις ἀφοῦ ἐξέτεινεν ἐπὶ τῆς χιόνας τινὰ ἀπό-

μακτρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος ἀλλὰ διαφόρως χρωματισμένα, εὔρε μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος, ὅτι ἡ χιῶν ἢ καλυπτομένη ὑπὸ μελανῶν ἀπομάκτρων εἶχεν ἀναλυθῆ εἰς μεγαλύτεραν ποσότητα, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας εἰς πολὺ ὀλιγωτέραν ποσότητα εἶχεν ἀναλυθῆ ἡ χιῶν ἢ καλυπτομένη ὑπὸ λευκῶν ἀπομάκτρων. Ὁ δὲ Stark ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλο πλεονέκτημα τῶν λευκῶν ὑφασμάτων, ὅτι ἀπορροφῶσιν εἰς μικροτέραν ποσότητα τὰς ὀξείδους ὕλας ἢ τὰ μελανὰ ὑφάσματα, διὸ εἶνε καταλληλότερα εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των πρέπει νὰ εὐρίσκωνται εἰς συνάφειαν πρὸς δυσώδεις ὕλας. Εἶχον δίκαιον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ ἐνδύωνται διὰ λευκῶν ἐνδυμάτων, καὶ εἶχε δίκαιον ὁ συρμός κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη θέλων νὰ ἐπανέλθῃ καὶ τὸν χειμῶνα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀνοικτῶν χρωμάτων.

Δὲν ἔπαυσα ἀκόμη τὸν πανηγυρικὸν τῶν ὑφασμάτων τῶν ἐχόντων ἀνοικτὸν χρῶμα. Ταῦτα ἐπιβάλλουσι πλειοτέραν καθαριότητα ἢ τὰ ἔχοντα βαθέα χρώματα, διὸ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην καθίστανται χρήσιμα εἰς τὴν ὑγείαν.

Ὁ Balzac ἀνέγραψε τὸ ἑξῆς χρυσοῦν παράγγελμα:

«Τὸ ἔξοχισμα εἶνε ἀτύχημα· ἡ κηλὶς εἶνε κακοήθεια».

Ἐσχάτως αἱ ἰατρικαὶ καὶ αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες κατεφόδισαν πάντας τοὺς φέροντας περιπόδια καὶ ὑποκάμισα ἐρυθρὰ, διηγούμεναι, ὅτι ἀγαθὸς τις αὐτῆς τῆς Νάντης ἀπέθανε διότι ἐφόρεσεν ὑποκάμισον βαφέν διὰ χρώματος ἐρυθροῦ ἐκ κοραλλίνης.

Καὶ οἱ χημικοὶ καὶ οἱ ἰατροὶ σχολιάζουσι τὴν περίπτωσιν, καὶ ἐκθέτουσι τὴν χημικὴν ἱστορίαν τῆς κοραλλίνης, καὶ περιγράφουσι τὰ ἀποστήματα καὶ τὰς πληγὰς τοῦ δέρματος, καὶ τὴν ἀπορροφῶσιν ὕλης, ἥτις εἰσερχομένη εἰς τὸ αἷμα ἐνεργεῖ ὅπως τὰ δραστηριώτατα δηλητήρια.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν βέβαια κατ' ἐξοχὴν ἀντιγαριβαλδοί, κινουῦντες πόλεμον κατὰ τῶν ἐρυθρῶν ὑποκαμίσων, καὶ παριστῶντες αὐτὰ ὡς τόσους χιτῶνας τοῦ Νήσου.

Οἱ σοφοὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην γελοῖως ἐπλανήθησαν.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ὁ γάμος τῆς Ἀιογέννητης.

— Ἄλλοι του κι' ἂν τὸν ἤξερα σὰν ποῖος 'μπάνει 'ς τὰμπέλι
Καὶ μοῦ πατεῖ τὰ κλήματα καὶ μοῦ χαλᾷ τὴ φράκτη
Καὶ τρώει καὶ τὰ σταφύλια μου τὰ μοσκομυρωδάτα.
Ἄν εἶνε σκύλος τοῦ χωριοῦ νὰ φᾶ τὴν κεραλή του,
Κι' ἂν ἴσως εἶνε κι' ἄλεπού, κακὴ προβιά νὰ γένῃ,
Κι' ἂν ἴσως εἶνε κι' ἄνθρωπος, νὰ μὴν τὸν εὐρ' ὁ χρόνος!
Μὰ γ' ὡχὼ στήσῃ δόκανο καὶ τσάναις σιδερέναις
Κι' ὄποιος νὰ πᾶ θὲ νὰ πιαστῇ καὶ θὲ νὰ ἰδῶ ποῖος εἶνε.

Αὐγὴν αὐγὴ σηκώθηκε κιᾶ καὶ πάει 'ς τὰμπέλι·
Βρίσκει τὸ δόκανο ἀνοικτὸ, τὴν τσάνκα μαγκωμένη,
Μηδὲ σκυλί, μηδ' ἄλεπού, μηδ' ἄνθρωπο πιασμένο.
Ἡ τσάνκα δὲ βασιτᾶ μαλλί, μόνο βασιτάει ἀχτίδες
Κι' ἀνάμεσα 'ς τὰ δόντια τῆς ἢ πούλια χρυσοφέγγει.
Θαμπώνει ὁ νῦος τοῦ τῆ θωρεῖ, σφαλᾷ τὰ δὺθ τοῦ μάτζα
Καὶ πάλι τὴ ματαθωρεῖ καὶ ξεπετᾷ ἢ καρδιά του.
Σκύψτε, κρατεῖ 'ς τὰ χέρια του γυναίκειο πασουμάκι,
Μικρὸ, καὶ χρυσοκέντητο, διαμαντοστολισμένο.
Τὸ βάνει μέσ' 'ς τὸν κόρφο του καὶ 'σπίτι του παγαίνει
Κι' ὄλο καὶ τὸ ματαχυτᾷ καὶ τὸ γλυκορωτάει :
— Ἄχ, πασουμάκι μ' ὁμορφο μὲ τὰ πολλὰ διαμάντια,
'Σάν ποῖα κερά νὰ σὲ πατῇ, ποῖο ποδαράκι σ' ἔχει ;
— Μένα ἢ κερά ποῦ μὲ πατεῖ δὲν εἶνε γιὰ τσάνα,
Δὲν εἶνε μηδὲ χωριανὴ, μηδὲ καὶ βοσκοπούλα,
Μόν' εἶνε ἢ Ἀιογέννητη, τοῦ Ἥλιου ἢ θυγατέρα,
Ποῦ κοιμισμένη περπατεῖ κι' ὀλογουρᾷ τῆς νύχτες.
Ὅλοι τοῦ λένε 'ς τὸ χωριὸ νὰ πᾶ νὰ τὸ πουλήσῃ,
Νὰ κἀνῃ βιδὸς ἀμέτρητο, νὰ γένῃ νοικοκύρης,
Κ' ἢ μάνα του ἢ διαβόλισσα μονάχα δὲν ἀφίνει :
— Σῦρε 'ς τὰμπέλι, γιόκα μου, τῆς τσάνκας σου νὰ στήσῃ,
Νὰ πιάσῃ καὶ τὰταῖρι του γιὰ νὰ τὰ ζευγαρώσῃ.
Κι' ὁ νῦος ἀκούει τὴ μάνα του καὶ δὲν ἀκούει τὸν κόσμον.
Πάει 'ς τὰμπέλι τὴν αὐγὴ καὶ φέρνει καὶ τὰταῖρι.
Κι' ὄλοι τοῦ λένε 'ς τὸ χωριὸ νὰ πᾶ νὰ τὸ πουλήσῃ,
Νὰ κἀνῃ βιδὸς ἀμέτρητο, νὰ γένῃ νοικοκύρης,
Κ' ἢ μάνα του ἢ διαβόλισσα μονάχα δὲν ἀφίνει :
— Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα πάρε τὸν ταμπουρᾶ σου
Καὶ σῦρε 'ς τῆς Ἀιογέννητης τὰ ψηλοπαθαβύρρα,
Καὶ πῆς τραγούδια τῆς καρδιάς καὶ λόγια τῆς ἀγάπης
Καὶ μεσ' τὰ λόγια τὰ καλά καὶ τὰ γλυκὰ τραγούδια
Πῆς τῆς πῶς ταῦρηκες ἐσὺ τὰ δὺθ τῆς πασουμάκια.
Καὶ νὰ μὴ μ' ἔχῃς μάνα σου καὶ νὰ μὴ σ' ἔχω γιὸ μου,
Ἄν δὲν τὴν κἀνῃς ταῖρι σου, κι' ἂν δὲν τὴν κἀνω νύφη.
Κι' ὁ νῦος ἀκούει τὴ μάνα του καὶ δὲν ἀκούει τὸν κόσμον.

— Ἐύπνα, κυρὰ Ἀιογέννητη, τοῦ Ἥλιου θυγατέρα,
Κ' ἔβγα 'ς τὸ παραθύρι σου νὰ γέν' ἢ νύχτα 'μέρα.
Ἄσπρη, γλυκεῖα σὰ ζάχαρι, ἐκνοῦλα 'σάν τὸ μέλι.
Τὴ νύχτα τ' ἤθελες νὰ 'μπῆς μέσα 'εἰς ἐνὸ ἀμπέλι ;
Κορμάκι ῥοδοζύμωτο καὶ θαρροφουντωμένο,
Ὁ νοικοκύρης εἶχ' ἐκεῖ τὸ σίδερο στημένο.
Ἐσὺ ἔχεις Λάμιας πονηριὰ κ' ἔχεις Νεράιδας χάρι,
Ἐπιάστηκες 'ς τὸ σίδερο τάρρατό σου ποδάρι.
Φεύγεις, πετᾷς σὰν τὸ πουλὶ καὶ ἐγλυστράς σὰν χέλι,
Ἐγλύστηρες καὶ ἔφευγες ἀπ' τὸ δικό μου ἀμπέλι.
Μέρα καὶ νύχτα 'ξαγρυπνῶ γιὰ νὰ σε καμαρώνω
Κι' ἀπόμεινε 'ς τὸ σίδερο τὸ πασουμάκι μόνο.
Ὅλ' γένω σκλάβος ταπεινὸς 'ς τὰμέτρητά σου κἀλλῃ
Πῆγες καὶ δευτέρη νυχτιὰ καὶ πιάστηκες καὶ πάλι.
Ἐγ' ὡχὼ πόνο γιὰ τσάσε, κ' ἔχω καυμὸ μεγάλο
Καὶ πάλι μεταγλύστηρες κι' ἀπόμεινε καὶ τᾶλλο.
Πεθαίνω, σβύνω, χάνομαι καὶ σὺ γελᾷς μὲ 'μένα
Ἐγ' ὡ τὰ βρῆκα καὶ τὰ δὺθ καὶ τᾶχὼ φυλαχμένα.
Ἐβγα 'ς τὸ παραθύρι σου νὰ φέξ' ἢ γειτονιά σου,
Πάρε τὰ πασουμάκια σου καὶ δὸς μου τὴν καρδιά σου.

Γλυκοξημέρωσ' ἢ αὐγὴ κ' ἐσκόρπισαν τσάστερια,
Κ' ἐσκόρπισαν καὶ τὰ πουλιὰ καὶ πᾶνε 'ς τὴ βοσκή τους.
Πᾶν' ἢ λεβένταις 'ς τὴ δουλειὰ κ' ἢ λιγεραῖς 'ς τὸν τρύγο
Κ' ἢ κόρη πάει 'ς τὸ βασιλιᾶ καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι :
— Πατέρα μου, θὰ 'παντρευθῶ καὶ δὸς μου τὴν εὐχὴ σου.
— Πενήντα βασιλόπουλα προξενητᾶδες στείλαν
Καὶ τὰ πενήντα εἶνε καλὰ κι' ὄποιος σ' ἀρέσῃ πάρε.
— Δὲν θέλω βασιλόπουλο καὶ καστροπολεμάρχη
Νὰ σκοτωθῇ 'ς τὸν πόλεμο καὶ νὰπομείνω χήρα,
Μόν' θέλω τὸν τραγουδιστὴ ποῦ τραγουδᾷ τὴ νύχτα,
Ὅπῳχει μέλι 'ς τὴ φωνὴ καὶ ζάχαρι 'ς τὰ λόγια
Ὅπῳχει ἀγάπη 'ς τὴν καρδιά καὶ χάνεται γιὰ μένα.
— Μιὰ κόρη μοῦδῶσ' ὁ Θεός, κι' ὅτι θελήσῃ ὡς κἀνῃ
Κι' ὄποιον διαλέξῃ γι' ἄντρα τῆς, τὸν κἀνω γ' ὡ παιδί μου.

Διαλαλητᾶδες βγαίνουνε καὶ διαλαλοῦν 'ς τὴ χώρα :
— Χαρῆτε, κάμποι καὶ βουνά, χωριά καὶ βιλαέτια
Παντρεύετ' ἢ Ἀιογέννητη τοῦ Ἥλιου ἢ θυγατέρα
Καὶ παίρνει τὸν τραγουδιστὴ, τὸν ὁμορφο λεβέντη !

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ